

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Adam Hronek

Oddlužení do rozhodnutí o povolení oddlužení pohledem dlužníka

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Oddlužení do rozhodnutí o povolení oddlužení pohledem dlužníka vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce, včetně poznámek pod čarou, má 149 902 znaků včetně mezer.“

V Olomouci dne 30. 11. 2023

Adam Hronek

Poděkování

Zde bych chtěl především poděkovat svému vedoucímu diplomové práce doc. JUDr. Bohumilu Havlovi, Ph.D., za odbornou pomoc a dohled při vedení mé diplomové práce, a také za cenné rady a připomínky. Rovněž děkuji celé mé rodině, přátelům a kolegům za obrovskou podporu během celého studia.

Obsah

Obsah	4
Seznam použitých zkratek	6
Úvod	8
1. Obecná problematika zadlužení v ČR	11
2. Podstata insolvenčního řízení	14
2.1 Předmět insolvenčního práva.....	15
2.2 Účely insolvenčního řízení	17
2.3 Způsoby řešení úpadku.....	18
3. Oddlužení jako jeden ze způsobů řešení úpadku.....	21
3.1 Přípustnost oddlužení	22
3.2 Motivace dlužníků ke vstupu do oddlužení.....	26
4. Zahájení insolvenčního řízení.....	37
4.1 Osoby oprávněné podat za dlužníka návrh na povolení oddlužení	38
4.2 Náležitosti insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení	45
4.3 Přílohy insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení.....	49
5. Účinky spojené s podáním insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení	53
5.1 Zveřejnění informace o zahájení insolvenčního řízení.....	53
5.2 Automatické moratorium.....	55
5.3 Omezení dlužníkovy oprávnění nakládat s majetkovou podstatou	56
6. Rozhodnutí o úpadku a o povolení oddlužení	59
7. Novela oddlužení a úvahy de lege ferenda	61
Závěr.....	69
Seznam použitých zdrojů.....	72

Monografie	72
Komentáře	72
Odborné články.....	72
Elektronické zdroje.....	74
Právní předpisy a související dokumenty	76
Judikatura a insolvenční řízení	77
Abstrakt	79
Abstract.....	79
Klíčová slova	80
Key words.....	80
Přílohy	81

Seznam použitých zkratk

InsZ, insolvenční zákon – zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

ZKV, zákon o konkursu a vyrovnání – zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

ČNB – Česká národní banka

ČR – Česká republika

USA – Spojené státy americké

UK – Spojené království Velké Británie a Severního Irska

IČO – identifikační číslo osoby

Směrnice o restrukturalizaci a insolvenční – směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019, o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132

Akreditační novela – zákon č. 64/2017, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Oddlužovací novela – zákon č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Lex covid – zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů

Revizní novela – zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

InsPod – vyhláška č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení, kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů.

LRV – legislativní rada vlády

Úvod

Insolvenční právo je v dnešní společnosti nedílnou součástí práva. S ohledem na zvyšující se peněžní toky napříč celou světovou společností je zřejmé, že dochází i ke zvyšování množství a hodnoty dluhů. V určitých situacích však mohou jednotlivé osoby dojít k závěru, že nejsou schopny plnit své závazky vůči věřitelům svépomocí. V současné době existuje několik možností, jak uhradit své závazky po splatnosti. Kromě výkonu rozhodnutí a exekuce je jedním z takových nástrojů sloužících k uspokojení věřitele právě insolvenční řízení, konkrétně oddlužení, kterému se tato diplomová práce věnuje. Jedním z cílů této diplomové práce je podrobný kritický rozbor současné právní úpravy insolvenčního práva, a to konkrétně oddlužení z pohledu samotného dlužníka. V práci bude posuzována efektivita samotného řízení a motivující faktory ke vstupu do již zmíněného oddlužení.

Záměrem je ověření hypotézy, dle které je současná právní úprava vzhledem k dlužníkům uvažujících nad vstupem do oddlužení dostatečně efektivní a motivující. Pro účely této práce bude využit zejména jazykový výklad, ale i další jako logický výklad, historický, teleologický a částečně i komparační výklad.

V této diplomové práci bude autor postupovat chronologicky tak, aby tato práce kopírovala postup předvídaný zákonnou úpravou.

Úvod této diplomové práce bude zaměřen na obecnou problematiku zadlužení v České republice, jelikož právě to a tvorba dluhů významně ovlivňuje insolvenční právo.

Další část diplomové práce bude věnována analýze insolvenčního řízení, kdy toto bude analyzováno zejména s ohledem na účel insolvenčního práva a podstatu insolvenčního řízení, přičemž závěry budou podpořeny i pohledy z cizojazyčných zdrojů. V obecné rovině budou dále nastíněny všechny způsoby řešení úpadku předvídané aktuální zákonnou úpravou.

Stěžejní část práce se však bude věnovat problematice oddlužení jakožto jednoho ze způsobů, kterým je možné řešit úpadek osoby v insolvenčním právu. Tato část diplomové práce bude zaměřena na případy, kdy je oddlužení přípustné, a také na to, co je nutné učinit, aby dlužník mohl využít právě institut oddlužení. V práci bude rozebrán insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení, přičemž tyto dva návrhy budou rozebrány samostatně, avšak ve vzájemné souvislosti, jelikož se jedná o odlišné právní termíny a úkony, které jsou však veřejností často mylně považovány za totožné. V této části budou ve vztahu k výše zmíněným návrhům analyzovány potřebné náležitosti, nutné přílohy a otázky týkající se osob oprávněných za dlužníka sepsat a podat uvedené návrhy.

V následující části této diplomové práce budou posuzovány účinky spojené s podáním výše uvedených návrhů při současné analýze samotného insolvenčního řízení, a to s ohledem na práva a povinnosti dlužníka, jež mu vznikají a jež musí pro zdárné splnění oddlužení dodržet.

Závěr práce bude zaměřen na některá soudní rozhodnutí, která následují obvykle krátce po zahájení insolvenčního řízení a zahájení procesu povolení o oddlužení. Poslední kapitola diplomové práce bude věnována kritickému rozboru návrhu novely insolvenčního zákona, kterou dochází k transpozici evropských předpisů.

Pro účely této diplomové práce bude autor vycházet jak z tuzemských, tak i z cizojazyčných zdrojů. Za velmi důležitý zdroj pro tuto diplomovou práci je považována publikace od JUDr. Tomáše Richtera, LL. M., Ph. D.¹, která autora navedla k dalším pramenům. Pro potřebnou analýzu bude dále využívána komentářová literatura od různých autorů, monografie, důvodové zprávy, právní předpisy a také judikatura soudů. V této diplomové práci budou využity i cizojazyčné zdroje, týkající se zejména americké právní úpravy insolvenčního práva, kterou se zákonodárce při vytváření současné tuzemské právní úpravy insolvenčního práva inspiroval. Jedná se například o publikace Thomase H. Jacksona², Charlese J. Tabb³ a Douglase Bairda⁴.

Téma bylo zvoleno zejména proto, že otázky týkající se oddlužení jsou poměrně složité a zároveň velmi aktuální. Aktualita tématu je dána dobou, jelikož v současné době se velké množství osob nachází v kritické situaci, a to jak z pohledu zdravotního, tak i ekonomického. Kvůli pandemii a onemocnění covid-19 došlo k velmi razantním krokům ve světové a národní ekonomice. K tomu je nutné připočítat současnou ekonomickou situaci, která se velmi odráží v rychlém růstu inflace. Kvůli nastávající ekonomické krizi a restriktivním opatřením v oblasti obchodu a služeb došlo zejména u podnikatelů k výraznému poklesu příjmů a zároveň vlivem vysoké inflace dochází k rychlému zdražování zboží a služeb. Výše zmíněnými vlivy se tak dotčené osoby dostávají do finančních problémů, které je možné řešit mimo jiné oddlužením.

V praxi se autor potýkal a stále potýká s tím, že mnoho fyzických osob (často z řad podnikatelů) právě uvažuje nad vstupem do oddlužení, ale často váhají, zda se touto cestou vydají. U velké části těchto osob převládá negativa stávající právní úpravy oddlužení,

¹ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 624 s.

² JACKSON, Thomas H. *The logic and limits of bankruptcy law*. Washington: BeardBooks, 2001, 287s.

³ TABB, Charles J., BRUBAKER, Ralph. *Bankruptcy law: principles, policies, and practice*. 2. vydání. USA: LexisNexis, 2006, 870 s.

⁴ BAIRD, Douglas G. *Elements of bankruptcy*. 6. vydání. USA: Foundation Press, 2014, 299 s.

a proto se nakonec touto cestou nevydají. Záměrem autora je tak mimo jiné zhodnocení aktuální právní úpravy a poukázání na pozitiva a negativa této úpravy.

Pro účely hodnocení současné právní úpravy bude při posuzování přihlíženo jak k předcházející právní úpravě, tak i k právní úpravě, která se teprve plánuje, či se už nachází v legislativním procesu.

Jelikož se autor na začátku své praxe zabýval oddlužením, může přinést do diplomové práce různé poznatky z praxe. I přestože je tato problematika nárazově hojně diskutovaná, je cílem autora zpracováním této práce vnést do problematiky oddlužení nové názory a postoje, jež by mohly změnit pohled na tuto problematiku.

1. Obecná problematika zadlužení v ČR

Od roku 2007, kdy na americkém trhu vypukla hypoteční krize, která vyústila v roce 2008 v celosvětovou krizi, čelí současný svět dalším otřesům na finančních polích. Prvním větším otřesem po roce 2008 bylo propuknutí celosvětové pandemie v roce 2019, která způsobila zastavení či zpomalení ekonomického růstu světových mocností. Další zkouškou pro světovou ekonomiku bylo vypuknutí válečného konfliktu mezi Ruskou federací a Ukrajinou. Po roce válečného konfliktu se však situace nezlepšuje. V České republice se významně projevuje recese a vysoká inflace, která dosahovala v roce 2022 průměrné hodnoty ve výši 15,1 %⁵, jejímž důsledkem je zpomalení ekonomického růstu, snížení životní úrovně obyvatelstva⁶ a zvýšení zadluženosti.

Ze statistických údajů ČNB vyplývá skutečnost, že zadluženost českých domácností stále roste. Nejvyšší růst zadlužení je zaznamenán u domácností na bydlení, kde výše zadlužení dosahuje hodnoty 1,6 bilionu Kč. Zadlužení domácností na spotřebu pak v současné době výrazně převyšuje historické hodnoty naměřené během ekonomické krize v roce 2009.⁷

Samotné zadlužení domácností není samo o sobě tím hlavním problémem. Problematická je situace, kdy zadlužení přeroste určitou míru, kdy již nejsou domácnosti, potažmo osoby schopné hradit své závazky.

Příčin vysokého zadlužení domácností a jednotlivců je dle mého názoru mnoho. Problematika začíná nedostatečným vzděláním v oblasti financí, pokračuje přes nedostatečnou regulaci spotřebitelských úvěrů, zápůjček a končí nedostatečnou legislativou.

Vysoce problematickým jevem je dluhová past či dluhová spirála. Jedná se o jev, který velmi často začíná poskytnutím úvěru od bankovní instituce. V průběhu splácení však může dlužník dojít k situaci, která znesnadní či úplně zamezí hrazení závazku. Někteří jedinci situaci řeší dalšími zápůjčkami či úvěry. Pro bankovní instituce, které si detailně prověřují platební schopnost žadatelů o úvěr, jsou takoví jedinci riziková, takže jim velmi často není další úvěr poskytnut. Na řadu následně přicházejí nebankovní instituce, které poskytují velmi nevýhodné

⁵ ČSÚ. *Inflace, spotřebitelské ceny* [online]. czso.cz, 10. března 2023 [cit. 20. března 2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/inflace_spotrebitelske_ceny.

⁶ Ministerstvo financí ČR. *Makroekonomická predikce České republiky – leden 2023* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2023/makroekonomicka-predikce-leden-2023-50123>.

⁷ ČNB. *Celkové zadlužení domácností 2005–2022 (v mil. Kč). Česká národní banka: ARAD systém časových řad.* [online]. Česká národní banka, [cit. 20. března 2023]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1538&p_uka=1%2C2%2C3&p_strid=AAD&p_od=200512&p_do=202301&p_lang=CS&p_format=4&p_decsep=%2C.

úvěry. Pro potenciální klienty těchto institucí je výrazným pozitivem skutečnost, že úvěr se často poskytuje vzdáleným způsobem přes internet. Poskytnuté peněžní prostředky tak mohou mít na svém bankovním účtu během několika minut. Tyto instituce zároveň nekladou tak vysoký důraz na prověření platební schopnosti zájemců o poskytnutí úvěru, takže jej mohou získat i osoby s několika úvěry a nedostatečným příjmem. Rychlost poskytnutí takového úvěru je však vykoupena velmi špatnými smluvními podmínkami. Velmi problematičtější je výše úroku a možnost rychlého zesplatnění celého úvěru. Ze své dosavadní praxe mohu říct, že jsem se setkal se situacemi, kdy jednomu dlužníkovi byl poskytnut opakovaně úvěr s úrokem ve výši přesahující 180 % p. a., což je hodnota několikanásobně převyšující běžné úroky u jiných úvěrů. U dlužníků se pak takové úvěry a zápůjčky kumulují ve snaze hradit závazek jiným úvěrem a dlužník se dostává do dluhové spirály, ze které je v podstatě nemožné vystoupit bez využití oddlužení.

Přestože je v rámci České republiky velké množství osob v exekuci a také velké množství osob má více než 3 exekuce, neodráží se dle mého názoru daná situace v množství povolených oddlužení.

Současná situace motivuje osoby k nelegální činnosti, na které trápí především stát, ale i věřitelé. Cílem by tak měla být úprava oddlužení či exekučního řízení tak, aby dlužníky motivovala k legálnímu řešení.

Řešení současné situace je mnoho. Jednou z mnoha možností, jak postupně napravit současnou situaci, je systém prevence, vzdělání a větší informovanosti. Problémy se musejí řešit již od zárodku. Finanční gramotnost v České republice je sice velmi nízká, ale v současné době se finanční vzdělávání výrazně zlepšuje. V roce 2020 se vybraný vzorek osob z různých států světa podrobil výzkumu pod záštitou OECD, týkajícího se finanční gramotnosti. Z výsledku vyplynula celkově nízká úroveň finanční gramotnosti. Výsledky České republiky v tomto výzkumu jsou lehce nadprůměrné, získala 13 bodů z celkových 21. Nejvyšší hodnoty v tomto výzkumu dosáhl Hong Kong se 14,8 body. Pozitivním shledávám trend růstu finanční gramotnosti, když dle stejného výzkumu provedeného v roce 2016 dosahovala Česká republika podprůměrného skóre ve výši 12,6 bodů.⁸ Jedním ze směrů ke zlepšení finanční gramotnosti je její výuka na školách. Dle mého názoru má již na základních školách docházet k pravidelné výuce finanční gramotnosti, a to s přihlédnutím k rozumové vyspělosti dětí. Tato výuka by měla nadále pokračovat i na středních školách, kde by mělo docházet k dalšímu prohlubování

⁸ OECD/INFE. *International Survey of Adult Financial Literacy - 2020* [online] Organization for Economic Co-operation and Development, 2020. Dostupné z: <https://www.oecd.org/financial/education/launchoftheoecdinfeglobalfinancialliteracyreport.htm>.

znalostí v oblasti financí a finanční gramotnosti. Musí však docházet i k celoživotnímu vzdělávání všech osob prostřednictvím přednášek, workshopů aj.

Významnou roli v oblasti prevence a následné pomoci hrají neziskové organizace a bezplatné právní poradny. Činnost takových neziskových organizací je v současné době velmi důležitá, jelikož poskytují důležité rady dlužníkům, ale zároveň se podílejí i na vzdělávání veřejnosti prostřednictvím přednášek a seminářů. Takovéto organizace však musejí být dostatečně podporovány ze strany státu.

2. Podstata insolvenčního řízení

Současná právní úprava insolvenčního práva je obsažena v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů. Zákonodárce se při vytváření tohoto kodexu významně inspiroval americkou právní úpravou a konkrétně zákonem s označením Bankruptcy Act 1978. Ten zároveň významně ovlivnil konkursní právo v jiných zemích a svými principy rovněž ovlivnil i evropské právo, a to zejména nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. května 2000, o úpadkovém řízení.⁹

Nutnost přijetí InsZ v takové podobě, v jaké je v současné době, byla odůvodněna stavem zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů. Inspirací pro přijetí ZKV byl zákon z roku 1931. Nedostatky ZKV se začaly projevovat až při aplikaci tohoto právního předpisu. ZKV dostatečně nereagoval na růst určitých krizových situací a zejména na hospodářský růst v letech jeho účinnosti¹⁰. Z těchto důvodů docházelo k četným novelizacím, jež však odpovídaly danému stavu jen omezeně a nekoncepčně.¹¹ Z důvodu nepřehlednosti a neaktuálnosti byl vytvořen a přijat současný InsZ¹².

Současná podoba InsZ je však díky několika novelizacím odlišná od jeho původního znění. Jednou z mnoha novelizací je zákon č. 64/2017, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Tento zákon je označován jako akreditační novela, díky níž došlo v otázce oddlužení k výrazným změnám v oblasti osob oprávněných podat za dlužníka insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. Další významnou novelou je zákon č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, též označovaný jako oddlužovací novela. Tato novelizace zejména zmírnila podmínky oddlužení a zefektivnila celý proces. V současné době se v rámci odborné veřejnosti hojně diskutuje další novela InsZ, kterou by mělo dojít k opožděné transpozici směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019, o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132. Nejvíce diskutovaným ustanovením je ustanovení

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, obecná část, str. 140

¹⁰ SMOLÍK, Petr. *Oddlužení v právním řádu ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, str. 30. Dostupné z: beck-online.cz.

¹¹ Tamtéž, str. 139

¹² Tamtéž.

čl. 21 výše zmíněné směrnice, týkající se zkrácení oddlužení pro podnikatele na 3 roky¹³. Český zákonodárce však ve svém návrhu směrnici výrazně překračuje, když návrh obsahuje ustanovení o zkrácení oddlužení pro všechny dlužníky na 3 roky.

2.1 Předmět insolvenčního práva

Insolvenční zákon představuje kodex, který upravuje řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů.¹⁴ Jak z výše uvedeného vyplývá, nejdůležitějším pojmem užívaným zákonem je úpadek či hrozící úpadek. Pro dlužníka je velmi dobré vědět, zda se nachází v úpadku či hrozícím úpadku, aby mohl včas posoudit svoji situaci a vyhledat oprávněného sepisovatele insolvenčního návrhu a případně podat insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení.

Úpadek a hrozící úpadek jsou pojmy vymezené ustanovením § 3 InsZ. Zákon upravuje dvě samostatné formy úpadku dlužníka. Jednou je platební neschopnost a druhou je předlužení. Úpadek ve formě platební neschopnosti je možné využít u všech subjektů bez ohledu na to, zda jde o fyzickou osobu, fyzickou podnikající osobu, právnickou osobou, kdežto úpadek ve formě předlužení je možné uplatnit v případě dlužníka, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou podnikatelem.¹⁵ Úpadek ve formě platební neschopnosti souvisí primárně s možností dlužníka dostát svým závazkům, přičemž pro definování úpadku v této formě využíváme test likvidity. Úpadek ve formě předlužení, spočívající v nerovnováze kapitálové struktury dlužníka, který je přeneseně označován jako „*úpadek věřitelům skrytý*“, je prokazován bilančním testem.¹⁶

V úpadku se dlužník ocitne v situaci, kdy kumulativně naplní podmínky předpokládané ustanovením § 3 odst. 1 InsZ. Dle této právní úpravy se dlužník nachází v úpadku ve formě platební neschopnosti, jestliže má „*více věřitelů a peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, kdy tyto závazky není schopen plnit*“¹⁷. Z důvodu složitého dokládání platební

¹³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019, o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132, čl. 21

¹⁴ Insolvenční zákon, § 1 písm. a).

¹⁵ HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Vybrané instituty insolvenčního zákona v rozhodnutích Nejvyššího soudu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 11.

¹⁶ SPRINZ, Petr, SCHÖNFELD, Jaroslav. In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 3 [úpadek]. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. [cit 28. března 2023]. Dostupné z: beck-online.cz

¹⁷ Insolvenční zákon, § 3 odst. 1.

neschopnosti byla zákonodárcem přijata současná úprava v ustanovení § 3 odst. 2, kterou došlo k vytvoření vyvratitelných domněnek platební neschopnosti. Dle zmiňované právní úpravy se „*má za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, pokud zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo závazky neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, anebo pokud nesplnil povinnost předložit seznamy svého majetku, závazků a zaměstnanců, kterou mu uložil insolvenční soud*“¹⁸.

Právnícká osoba a fyzická osoba podnikatel mohou využít i úpadek ve formě předlužení. Definičním znakem předlužení je *mnohost věřitelů a skutečnost, že souhrn pohledávek věřitelů převyšuje hodnotu majetku dlužníka*.¹⁹

Od situace, kdy se dlužník dle výše uvedeného klíče již nachází v úpadku, musíme odlišovat situaci, kdy se dlužník nachází v hrozícím úpadku. Hrozící úpadek je stav předvídaný ustanovením § 3 odst. 5 InsZ, jenž vyžaduje pluralitu věřitelů a zároveň musí být dán se zřetelem ke všem okolnostem předpoklad, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. Další významnou odlišností je skutečnost, že hrozícího úpadku se může dovolávat pouze dlužník.²⁰ Dle mého názoru je tímto naplněna právě podstata hrozícího úpadku, jelikož je to právě dlužník, který jako jediný může posoudit svoji situaci. Dalším důvodem k omezení oprávnění subjektů podat insolvenční návrh v hrozícím úpadku je dle důvodové zprávy obava zneužití jakožto určitého způsobu nátlaku věřitele vůči dlužníkovi.²¹

Dle T. Jacksona se „*na úpadek nahlíží jako na skutečnost, při které dochází k fundamentální změně ve vlastnictví korporace. Zatímco před bankrotem jsou to společníci, kdo mají rozhodovací pravomoci, při defaultu (porušení závazků dlužníka) společníci tato práva ztrácejí ve prospěch věřitelů. Je tedy vhodné pohlížet na věřitele jako na vlastníky podniku v úpadku a na správce jako na jejich manažera*“²². Přestože tato definice směřuje na úpadek obchodních korporací, je ji možné přiměřeně využít i pro úpadek fyzických osob. Tato definice tak podle mého názoru přesně vystihuje určitou mechaniku insolvenčního řízení.

¹⁸ Tamtéž, § 3 odst. 2.

¹⁹ Tamtéž, §3 odst. 4.

²⁰ Tamtéž, § 97 odst. 7.

²¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, obecná část, str. 180.

²² JACKSON, Thomas H. *The logic and limits of bankruptcy law*. Washington: BeardBooks, 2001, str. 101.

2.2 Účely insolvenčního řízení

Účel insolvenčního řízení definují soudy ve shodě s ustanovením § 1 insolvenčního zákona tak, že „*účelem insolvenčního řízení je (ve vztahu k obchodním společnostem) řešení jejich úpadku (hrozícího úpadku), uspořádání jejich majetkových vztahů k dotčeným osobám a zásadně co nejvyšší a poměrné uspokojení věřitelů*“²³. Při provedené komparaci s úpravou insolvenčního práva v USA jsem došel k závěru, že ve shodě s českým insolvenčním právem vymezuje účel insolvenčního práva velmi obdobně i Nejvyšší soud USA, když stanoví, že „*hlavním účelem úpadkového zákoníku je poskytnout postup, kterým mohou někteří dlužníci v platební neschopnosti uspořádat své záležitosti, usmířit se se svými věřiteli a užít si novou životní příležitost s volným polem pro budoucí úsilí, neomezovanou tlakem a odrazováním od již existujících dluhů*“.²⁴

Dle T. Jacksona je pak účelem insolvence „*vytvoření kolektivního fóra pro vypořádání práv věřitelů a ostatních osob vůči majetku dlužníka ... Insolvenční řízení tak představuje zjednodušeně proces určení toho, kdo a v jakém pořadí co dostane*“²⁵.

Insolvenční řízení je svojí povahou specifické, jelikož se jedná o soudní řízení, pro které je specifická kolektivní povaha, od čehož se odvíjí další, tentokrát negativní vymezení účelu insolvenčního řízení, podle něhož není účelem insolvenčního řízení vyřešení individuálních sporů mezi věřitelem a dlužníkem, týkajících se závazků dlužníka²⁶, nýbrž „*insolvenční řízení je nástrojem kolektivního vymáhání dluhů*“²⁷. Jedním z dalších účelů insolvenčního řízení a insolvenčního práva je ochrana majetkové podstaty. K tomuto účelu se vyjádřila organizace UNCITRAL, která stanoví, že „*základním cílem účinného insolvenčního práva je ochrana hodnoty majetkové podstaty před snížením v důsledku jednání různých účastníků insolvenčního řízení ... Stranami, před nimiž je třeba majetkovou podstatu chránit nejvíce, jsou dlužník a jeho věřitelé*“²⁸. Ztotožňuji se s tímto často opomíjeným účelem. Dalším neméně významným účelem, který je často přehlížen, je ochrana práv věřitelů. V současném dění, kdy se hojně diskutuje o plánované novele insolvenčního zákona, kvůli níž by mělo dojít ke zkrácení oddlužení a tím i potenciálně ke snížení výtěžnosti celého oddlužení, je nutné zvažovat, zda přijetím výše uvedené novely nedojde ke zkrácení práv věřitelů. Tento účel insolvenčního

²³ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 1. 2011, sp. Zn. 2 VSOL 381/2010.

²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA, ve věci Grogan vs. Garner, 498 U. S. 279 (1991).

²⁵ JACKSON, Thomas H. *The logic and limits of bankruptcy law*... str. 20.

²⁶ SPRINZ, Petr, In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 1 [předmět úpravy].

²⁷ JACKSON, Thomas H. *The logic and limits of bankruptcy law*... str. 7.

²⁸ The United Nations Commission on International Trade Law. *Legislative Guide on Insolvency Law – 2004* [online]. Vídeň: United Nations publication, 2005. Dostupné z: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/05-80722_ebook.pdf, str. 83.

řízení ve vztahu k zákonu o konkursu a vyrovnání připomněl v jednom ze svých nálezů i Ústavní soud ČR²⁹. Shodně se pak ke kolektivní ochraně věřitelů jakožto k hlavní funkci insolvenčního řízení vyjadřuje Charles J. Tabb.³⁰

2.3 Způsoby řešení úpadku

Pokud se dlužník nachází v úpadku či hrozícím úpadku, musí být před podáním insolvenčního návrhu dostatečně informován o způsobu řešení jeho úpadku či hrozícího úpadku. V případě nedostatečné informovanosti dlužníka o těchto způsobech řešení by mohlo v teoretické rovině dojít k situaci, kdy dlužník místo využití oddlužení či reorganizace využije konkurs. Jednotlivé druhy řešení úpadku se svým průběhem a odlišnou přípustností pro určité subjekty výrazně liší.

Současná právní doktrína i judikatura rozlišuje 2 způsoby řešení úpadku. Jedním z nich je likvidační řešení úpadku, při kterém dochází k úplné likvidaci nejčastěji právnických osob a podnikatelů a k poměrnému uspokojení věřitelů ze zpeněžené majetkové podstaty.³¹ Druhým známým způsobem je sanační řešení úpadku, jehož cílem má být ponechání možnosti dlužníka pokračovat ve svém podnikání či jiné výtěžné činnosti, při kterém by došlo ke změně fungování jeho podnikání a možnému překlenutí fáze úpadku. Nespornou výhodou sanačního způsobu řešení úpadku je možnost postupného uspokojování pohledávek přihlášených věřitelů.³²

Insolvenční zákon ve svém ustanovení § 4 již vymezuje konkrétní způsoby řešení úpadku. Mezi způsoby řešení úpadku či hrozícího úpadku řadíme dle výše zmíněné právní úpravy konkurs, reorganizaci, oddlužení a zvláštní způsoby řešení úpadku, které insolvenční zákon stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů.³³ V další části této kapitoly se budu detailněji zabývat jednotlivými způsoby řešení úpadku, přičemž nejvíce se v této diplomové práci zaměřím na oddlužení.

Konkurs je svým způsobem základním a nejobecnějším řešením úpadku, jelikož konkurs je využitelný pro všechny základní skupiny dlužníků. Konkurs je dle výše zmíněných poznatků likvidačním způsobem řešení úpadku. V rámci konkursu tak dochází k úplné likvidaci,

²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 06. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 44/02 (N 98/30 SbNU 417).

³⁰ TABB, Charles J., In: TABB, Charles J., BRUBAKER, Ralph. *Bankruptcy law: principles, policies, and practice*. 2. vydání. USA: LexisNexis, 2006, str. 69.

³¹ CHYTIL, Petr, In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 4 [způsob řešení úpadku].

³² SMOLÍK, Petr. *Oddlužení v právním řádu ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, str. 11 - 18. Dostupné z: beck-online.cz.

³³ Insolvenční zákon, § 4 odst. 1.

tedy rozprodeji majetkové podstaty dlužníka, při níž dochází k poměrnému uspokojení přihlášených věřitelů na základě rozvrhového usnesení. Neuspokojené pohledávky vůči dlužníkovi však zásadně nezanikají. V případě konkursu vedeného na dlužníka, který je právnickou osobou, je nutné zohlednit skutečnost, že zrušením konkursu dojde k zániku dané právnické osoby³⁴. Není tak možné na rozdíl od sanačních způsobů řešení úpadku dále vykonávat podnikatelskou činnost. Samotný konkurs má být dle mého názoru až tím posledním institutem, který by měl být využit pro uhrazení závazků. S přihlédnutím ke skutečnosti, že se jedná o likvidační způsob řešení úpadku, nedochází k ozdravení dlužníka a jeho opětovnému začlenění do ekonomické společnosti, nýbrž k jeho další izolaci.

Dalším ze způsobů je zvláštní řešení úpadku, které insolvenční zákon stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů. Insolvenční zákon tento způsob využívá především pro řešení úpadku finančních institucí, jimiž jsou banky, spořitelny a úvěrní družstva aj.³⁵ Tato právní úprava byla do insolvenčního zákona včleněna transpozicí evropské směrnice CIWUD³⁶.

Předposledním způsobem řešení úpadku je reorganizace, která je zároveň jedním ze sanačních způsobů řešení úpadku dlužníka. Reorganizace je dle ustanovení § 316 InsZ nástrojem jen pro velmi omezený okruh dlužníků, když je přípustnost stanovena jen pro podnikatele s nejméně 50 zaměstnanci nebo pro podnikatele s obratem v minimální výši 50 milionů korun za poslední účetní období. „*Při reorganizaci dochází zpravidla k postupnému uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů.*“³⁷ Jen pro zajímavost uvedu, že v období po krizi způsobené pandemií covidu-19 byla reorganizace využita například oděvní značkou BLAŽEK PRAHA a. s.³⁸ Reorganizace je dle mého názoru poslední možností a skvělou příležitostí, jak obnovit chod podnikání dlužníka a uspokojit své věřitele.

Nakonec se dostáváme k poslednímu způsobu řešení úpadku, a to oddlužení. Oddlužení je sanační způsob řešení úpadku, který je přípustný jak pro fyzické osoby, podnikatele i nepodnikatele, tak i pro specifické právnické osoby, které nejsou považovány

³⁴ KOZÁK, Jan, In: KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. § 4. Dostupné z: aspi.cz.

³⁵ CHYTIL, Petr, In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 4 [způsob řešení úpadku].

³⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES ze dne 4. dubna 2001, o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí. Úř. Vest. L 125, 5. května 2001 str. 15–23.

³⁷ MORAVEC, Tomáš, In: MORAVEC, Tomáš, a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 32–34. Dostupné z: beckonline.cz.

³⁸ Insolvenční řízení u Městského soudu v Praze, sp. zn. MSPH 94 INS 26507/2020.

za podnikatele.³⁹ Zákonná úprava již nevymezuje podstatu oddlužení. Cizojazyčná literatura a judikatura se otázkou oddlužení nesčetněkrát zabývaly. V americké literatuře se T. Jackson a CH. J. Tabb zabývají pojmem zvaným „*the fresh-start policy*“, který v přenesené rovině poměrně přesně definuje jednu ze stránek oddlužení, a to odpuštění zbytku závazků a možnost nového začátku. Oba autoři také ve svých dílech citují jedno z nejvýznamnějších rozhodnutí Nejvyššího soudu USA, a to rozhodnutí ve věci *Local Loan CO. V. Hunt*, kde zazněla již ikonická věta: „*Oddlužení dává poctivému, avšak finančně neúspěšnému dlužníkovi, který odevzdá k rozdělení majetek, který vlastní v době úpadku, novou životní příležitost a volné pole pro budoucí úsilí, neomezované tlakem a odrazováním existencí dluhů.*“⁴⁰ B. Havel pak k definici oddlužení stanoví následující: „*oddlužení je jeden ze způsobů řešení úpadku, při kterém jsou konsolidovány dlužnickovy dluhy tak, aby byli nezajištění věřitelé uspokojeni částečně a zajištění věřitelé v zásadě zcela a od zbytku dluhů byl dlužník osvobozen. Oddlužení je tak pro českého zákonodárce spíše sociální nástroj, jehož cílem je umožnit dlužníkovi nový start, než nástroj sledující ekonomické cíle insolvenčního práva.*“⁴¹ Obě definice jak Nejvyššího soudu USA, tak B. Havla, reflektují dle mého názoru přesně podstatu oddlužení jako jednoho ze sanačních způsobů řešení úpadku.

³⁹ Insolvenční zákon, § 389 odst. 1.

⁴⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA, ve věci *Local Loan CO. v. Hunt*, 292 U. S. 234 (1934).

⁴¹ HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? Právní rozhledy [online databáze], 2007, č. 2, str. 50 [cit. 30. března. 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

3. Oddlužení jako jeden ze způsobů řešení úpadku

V předcházející kapitole došlo v obecné rovině k vymezení oddlužení jakožto jednoho ze sanačních způsobů řešení úpadku dle insolvenčního zákona. Jelikož je obsahem této diplomové práce zejména první část celého procesu oddlužení, která končí rozhodnutím insolvenčního soudu o povolení oddlužení, bude v této kapitole velmi obecně a zjednodušeně nastíněn celkový postup v oddlužení, a to i ve fázi po povolení oddlužení.

Oddlužení je přípustné pouze pro specifický okruh osob, a to pro právnické osoby, které podle zákona nejsou považovány za podnikatele a současně nemají dluhy z podnikání, nebo pro fyzické osoby. Detailněji je problematika subjektivní přípustnosti rozebrána v následující podkapitole.

Tento oprávněný dlužník se musí nacházet v úpadku či hrozícím úpadku tak, jak bylo vymezeno v kapitole 2.1.

Dlužník, který nemá magisterské právnické či ekonomické vzdělání, musí dále ve smyslu ustanovení § 390a odst. 1 insolvenčního zákona vyhledat osobu oprávněnou k sepsání insolvenčního návrhu na povolení oddlužení, jíž může být advokát, notář, exekutor či insolvenční správce, přičemž tyto osoby tak činí za úplatu, jejíž maximální výše je stanovena v ust. § 390a odst. 3 insolvenčního zákona. Další možností je vyhledání akreditované osoby, která tyto služby poskytuje bezúplatně.

Po odeslání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení příslušnému insolvenčnímu soudu dojde k zahájení insolvenčního řízení, přičemž všechny informace se zveřejní ve veřejně přístupném insolvenčním rejstříku.

Insolvenční soud následně přezkoumá insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, a pokud neexistují zákonné překážky, které by způsobily odmítnutí či zamítnutí návrhu, soud ve společném usnesení zjistí úpadek dlužníka, povolí oddlužení, ustanoví insolvenčního správce, vyzve věřitele k podávání přihlášek pohledávek a uloží další povinnosti.

Insolvenční správce pak s dlužníkem provádí soupis majetkové podstaty a po uplynutí lhůty určené věřitelům k podání přihlášek pohledávek dochází i k přezkumu přihlášených pohledávek, ve kterém může dojít k popření určitých pohledávek co do existence, důvodu i výše.

Insolvenční soud pak dle ust. § 404 a násl. insolvenčního zákona usnesením rozhodne, zda schvaluje oddlužení dlužníka, přičemž stanoví, jakým způsobem bude oddlužení provedeno. Současná právní úprava pak umožňuje řešení úpadku oddlužením ve formě

zpeněžení majetkové podstaty nebo ve formě plnění splátkového kalendáře spojeného se zpeněžením majetkové podstaty.

Dlužník musí v průběhu celého procesu plnit veškeré povinnosti stanovené insolvenčním zákonem, insolvenčním správcem a insolvenčním soudem. Touto povinností se rozumí zejména vynaložení veškerého úsilí, které lze po dlužníkovi spravedlivě požadovat k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů.

Pokud dlužník plnil řádně veškeré své povinnosti, insolvenční soud rozhodne o splnění oddlužení. Pro účely rozhodnutí o splnění oddlužení musí dlužník dle ust. § 412a odst. 1 InsZ buď splatit nezajištěným věřitelům jejich pohledávky v plné výši, nebo v době 3 let od schválení oddlužení splatit nezajištěným věřitelům alespoň 60 % jejich pohledávek. Dále ke splnění oddlužení dojde za situace, pokud po dobu 5 let od schválení oddlužení nebylo dlužníkovi oddlužení zrušeno a dlužník neporušil svou povinnost vynaložit veškeré úsilí, které po něm bylo možno spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů; zákonem pak byla stanovena vyvratitelná domněnka, dle které se má za to, že tuto povinnost dlužník neporušil, jestliže v této době splatil nezajištěným věřitelům alespoň 30 % jejich pohledávek.

Pokud tedy insolvenční soud rozhodne o splnění oddlužení, zároveň rozhodne o osvobození dlužníka od zbytku některých dluhů.

3.1 Přípustnost oddlužení

Pro každého dlužníka je podstatné posoudit, jaké možnosti řešení svých dluhů a úpadku má. Ne každý ze způsobů je přípustný a potažmo vhodný pro určité typy dlužníků. Jak bylo zmíněno v předcházející kapitole, nejobecnějším způsobem řešení úpadku je konkurs, který je přípustný pro všechny dlužníky, avšak pro všechny dlužníky již není tím nejvhodnějším způsobem. Reorganizace a řešení úpadku finančních institucí již významně omezuje přípustnost těchto institutů ve prospěch poměrně úzké skupiny dlužníků. Subjektivní přípustnost oddlužení je samotným insolvenčním zákonem výrazně limitována, přitom však možnosti přípustnosti oddlužení jsou stále pro velkou část dlužníků zachovány. V této subkapitole bude detailněji rozvedena současná i historická úprava subjektivní přípustnosti oddlužení v komparaci se subjektivní příslušností v americkém a britském insolvenčním právu.

Insolvenční zákon ve svém aktuálním znění upravuje v ustanovení § 389 subjektivní přípustnost oddlužení. Dle tohoto ustanovení je možné využít oddlužení pro řešení úpadku

či hrozícího úpadku, pouze u „*právnických osob, které podle zákona nejsou považovány za podnikatele a současně nemají dluhy z podnikání, nebo u fyzických osob*“.

V případě právnických osob tak musejí být pro vstup do oddlužení kumulativně naplněny obě podmínky vymezené výše. Podmínku dluhu z podnikání však zmírňuje ustanovení § 389 odst. 2 InsZ, dle kterého dluh z podnikání nebrání řešení úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, pokud:

- a) s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde; platí, že věřitel souhlasí, pokud nejpozději spolu s přihláškou své pohledávky výslovně nesdělí, že s řešením úpadku oddlužením nesouhlasí, a toto své stanovisko odůvodní, nebo
- b) jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d), anebo
- c) jde o pohledávku zajištěného věřitele.

Pro posouzení, zda je osoba podnikatelem, nám poslouží ustanovení § 420 a násl. občanského zákoníku. Příkladem takové právní osoby, která by byla oprávněna ke vstupu do oddlužení, je společenství vlastníků jednotek. Naopak ty právní osoby zapsané v obchodním rejstříku jsou automaticky vyloučeny z možnosti vstupu do oddlužení.⁴²

Problematika subjektivní přípustnosti v současné době již nečiní velké obtíže, a to s ohledem na doslovné znění výše zmíněného ustanovení, které bylo do insolvenčního zákona v aktuálním znění včleněno zákonem lex covid.

Takto vymezená subjektivní přípustnost oddlužení je poměrně nová, když v průběhu let docházelo k výrazným novelizacím právě v této oblasti. V původním znění insolvenčního zákona z roku 2006 přistoupil zákonodárce k poměrně restriktivnímu vymezení subjektivní přípustnosti, když stanovil přípustnost oddlužení jen pro dlužníky, kteří nejsou podnikateli. Na první pohled jednoduché vymezení přípustnosti vzbudilo v okruhu odborné veřejnosti významné interpretační pochybnosti. Jedno z prvních vodítek k vyřešení a překlenutí interpretačního problému s vymezením fráze „*dlužník, který není podnikatel*“, poskytl Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 21.04.2009, sp. zn. 29 NSCR 3/2009, když uvedl, „*že dlužníkem, který není podnikatelem, se ve smyslu ustanovení § 389 odst. 1 insolvenčního zákona rozumí taková fyzická nebo právní osoba, která není zákonem považována za podnikatele a současně nemá závazky (dluhy) vzešlé z jejího podnikání*“⁴³.

⁴² SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr, In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 389.

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.04.2009, sp. zn. 29 NSCR 3/2009.

Významnou změnu v oblasti subjektivní přípustnosti přinesla až revizní novela insolvenčního zákona, dle které bylo oddlužení přípustné pro právnické osoby, které nejsou zákonem považovány za podnikatele a současně nemají dluhy z podnikání nebo pro fyzické osoby, jež nemají dluhy z podnikání. Insolvenční zákon touto novelou zjemnil příslušné ustanovení týkající se oddlužení osob s dluhy z podnikání, když výslovně stanovil, že dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkovu úpadku či hrozícího úpadku oddlužením, a to za splnění jedné z níže uvedených podmínek:

- a) existence souhlasu věřitele, o jehož pohledávku jde nebo
- b) jde-li o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka nebo
- c) jde o pohledávku zajištěného věřitele.⁴⁴

I přes toto poměrně jednoduché vymezení subjektivní přípustnosti, které přinesla revizní novela, vplynuly v aplikační praxi významné problémy. Nejspornějším bodem se jevil bod týkající se souhlasu věřitele, o jehož pohledávku jde. V aplikační praxi se projevil problém ohledně skutečnosti, jakým způsobem souhlas věřitele zajistit a zda musí dlužník tvrdit existenci takového souhlasu, či nikoliv. Správné aplikaci nepřispěly ani odlišné názory Vrchního soudu v Praze, dle kterého souhlas věřitele není předepsanou náležitostí návrhu na povolení oddlužení⁴⁵, a není tak nutné tvrdit existenci souhlasu již v samotném návrhu, a Vrchního soudu v Olomouci, dle kterého není dlužník osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení, pokud v samotném návrhu souhlasu netvrdí a ani na výzvu soudu nesdělí, že takové souhlasy nemá⁴⁶. Rozpor mezi těmito soudy byl vyřešen až Nejvyšším soudem ČR, který se přiklonil k názoru Vrchního soudu v Olomouci, přičemž Sprinz a Chytil považují tento krok Nejvyššího soudu jako nesprávný, když „*účel revizní novely (objektivně-teleologický výklad), související úpravy (formálně-systematický výklad), jakož i záměr zákonodárce (subjektivně-teleologický výklad) podporují spíše názor opačný*“⁴⁷.

Z mého pohledu je tato revizní novela zásadním milníkem v oblasti oddlužení, když došlo k částečnému narovnání práv v oblasti insolvenčního práva. Grus a Cidlina dokonce starou právní úpravu, neumožňující vstup podnikatelů do oddlužení, vnímají ve vztahu k podnikatelům jako diskriminační.⁴⁸

⁴⁴ Insolvenční zákon, ve znění zákona č. 294/2013 Sb., § 389 odst. 2.

⁴⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 10. 2014, sp. zn. 2 VSPH 1995/2014.

⁴⁶ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23.09.2015, sp. zn. 1 VSOL 918/2015.

⁴⁷ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr, In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 389.

⁴⁸ GRUS, Zdeněk, CIDLINA, Václav. „Oddlužení podnikatele“ nejenom v rozhodovací praxi. *Právní rozhledy* [online databáze], 2013, č. 20, s. 704–707 [cit. 12. července 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

Další výraznější změny v oblasti subjektivní přípustnosti dosáhl zákonodárce přijetím akreditační novely a zákona s názvem lex covid. Akreditační novela mimo jiné zasáhla do znění ust. § 389 odst. 2 písm. a) insolvenčního zákona, když zakotvila fikci souhlasu věřitele, pokud nejpozději s přihláškou své pohledávky výslovně nesdělí odůvodněný nesouhlas. Přijetím lex covid, kterým zákonodárce reagoval na epidemii koronaviru SARS CoV-2, došlo ke zjemnění podmínek subjektivní přípustnosti oddlužení, a od účinnosti tohoto zákona je možné využití oddlužení pro všechny FO bez ohledu na existenci, či neexistenci dluhů z podnikání.⁴⁹ Ust. § 389 odst. 2 se tak v současné době využije pouze u právnických osob dle ust. § 389 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona.

Pokud provedeme komparaci systémů oddlužení v otázce subjektivní přípustnosti oddlužení v USA a UK, se systémem subjektivní přípustnosti oddlužení v České republice, dojdeme k závěru, že jednotlivé úpravy se významně neliší.

V USA je problematika oddlužení vyřešena v kapitolách 7, 12 a 13 US Bankruptcy code. Řešení v kapitole 7 bychom pohledem českého právního řádu mohli posoudit jako konkurs či oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty, přičemž pouze u fyzických osob dochází po splnění k osvobození od zbylých dluhů. Řešení úpadku dle kapitoly 7 US Bankruptcy code je tedy otevřeno jak fyzickým osobám, neziskovým společnostem, tak i ostatním podnikatelským subjektům⁵⁰ s výjimkou železnic, tuzemských pojišťoven, bank atd.⁵¹ Výjimky ze subjektivní přípustnosti jsou u těchto subjektů dány s ohledem na existenci speciální úpravy řešení úpadku.⁵² Velmi zajímavou a objektivně velmi zastaralou je samotná kapitola 12, která upravuje pouze oddlužení rodinných farmářů a rybářů. Pro naše oddlužení je však nejbližší kapitola 13. Způsobilost k oddlužení podle kapitoly 13 má fyzická osoba, i když je samostatně výdělečně činná, s pravidelným příjmem, a to bez ohledu na typ příjmu, pokud její celkové zajištěné a nezajištěné dluhy ke dni podání žádosti o oddlužení nepřesahují 2 750 000 USD⁵³. Tato úprava se vztahuje i na manžele. Burzovní a komoditní makléři jsou však nezpůsobilí k řešení úpadku tímto způsobem a mohou postupovat pouze dle kapitoly 7 US Bankruptcy code.⁵⁴ Dle D. Bairda je pak „kapitola 13 primárně určena pro pracující fyzické osoby nebo

⁴⁹ ERBSOVÁ, Hana In: MORAVEC, Tomáš, a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*, § 389, str. 1364.

⁵⁰ FERRIELL, Jeffrey T., JANGER, Edward J. *Understanding Bankruptcy*. 3. vydání USA: LexisNexis, 2013, str. 164.

⁵¹ US Bankruptcy code, chapter 1, § 101(41), 109(b).

⁵² FERRIELL, Jeffrey T., JANGER, Edward J. *Understanding Bankruptcy*, str. 164.

⁵³ US Bankruptcy code, chapter 1, § 109(e).

⁵⁴ FERRIELL, Jeffrey T., JANGER, Edward J. *Understanding Bankruptcy*. 3. vydání. USA: LexisNexis, 2013, str. 171.

*páry s omezenými finančními záležitostmi, obvykle spotřebitele nebo vlastníky malých podniků*⁵⁵.

V UK je pak insolvenční řízení a konkrétně oddlužení řešeno v části 7A s označením debt relief orders a v části 9 s označením bankruptcy. V rámci řešení podle části 7A je přípustnost dána pro fyzické osoby, a to bez ohledu na skutečnost, zda podnikají, a to za splnění dalších podmínek vymezených v příslušném ustanovení zákona⁵⁶. Řešení úpadku podle části 9 je pak přípustné pro všechny fyzické osoby.⁵⁷

Dle výše uvedeného je tak možné dojít k závěru, že umožnění oddlužení podnikajícím fyzickým osobám v České republice je zcela relevantním krokem, který je v jiných právních řádech obvyklý. Neumožnění oddlužení podnikajícím fyzickým osobám tak bylo dle mého názoru chybným krokem tehdejšího zákonodárce, jelikož neexistují relevantní argumenty pro opačnou právní úpravu.

3.2 Motivace dlužníků ke vstupu do oddlužení

Pro dobrou funkčnost insolvenčního práva a oddlužení je s ohledem na skutečnost, že se jedná převážně o řízení dobrovolné, vyžadující od dlužníka potřebnou aktivitu, nutné, aby právní úprava oddlužení a insolvenčního vytvářela takové podmínky pro vstup do oddlužení, které budou dostatečným způsobem motivovat potenciální dlužníky nacházející se v úpadku či hrozícím úpadku. Dále je z mého pohledu na danou věc nutné, aby stejnou právní úpravou docházelo k odstraňování zbytečných překážek, zejména těch příliš formalistických, které brání množství dlužníků ke vstupu do oddlužení.

Pro posouzení, zda je současná právní úprava oddlužení pro dlužníky dostatečně motivující, je nutné předložit statistické údaje týkající se zejména meziročního srovnání počtu podaných návrhů na oddlužení, počtu povolených oddlužení. Pro vytvoření uceleného statistického obrazu však není možné ani vynechat statistické údaje týkající se exekucí. Interpretace statistických údajů je zaměřena převážně na Ústecký kraj, jelikož se jedná o kraj nejvíce zasažený exekucemi, dále se jedná o rodný kraj autora, ve kterém zároveň vykonává svoji právní praxi a ze které čerpá své poznatky pro tuto diplomovou práci.

Z celorepublikového výzkumu Institutu prevence a řešení předlužení a dalších statistických údajů vyplývá, že ke konci roku 2022 se v exekuci nacházelo přibližně 668 tisíc

⁵⁵ BAIRD, Douglas G. *Elements of bankruptcy*. 6. vydání. USA: Foundation Press, 2014, str. 50.

⁵⁶ Insolvency Act 1986, part 7A, § 251A.

⁵⁷ Insolvency Act 1986, part 9, § 263H.

osob, přičemž 445 tisíc osob mělo více než 3 exekuce.⁵⁸ Dle výzkumu neziskové organizace Otevřená společnost, o. p. s., je nevíce exekučně zasaženým Ústecký kraj, ve kterém v roce 2022 bylo 13,95 % obyvatel v exekuci, přičemž na 1 osobu v exekuci vycházelo 6,8 exekucí.⁵⁹

I přes skutečnost, že dochází k mírnému zlepšení, o čemž jasně hovoří data, když v roce 2018 se v Ústeckém kraji nacházelo v exekuci 17,64 % obyvatel, v roce 2019 to bylo 16,79 % obyvatel, v roce 2021 14,05 % obyvatel a v roce 2022 13,95 % obyvatel, jsou takto vysoká čísla stále velmi problematická.⁶⁰ Tento úbytek počtu osob v exekucích přikládám zejména milostivým létům či novelám exekučního řádu, na jejichž základě dochází k zastavování marných exekucí. Významný problém v oblasti exekucí však shledávám v růstu počtu exekucí na jednu osobu, kdy do roku 2020 vycházelo na jednu osobu v Ústeckém kraji přibližně 6 exekucí, v roce 2021 a 2022 již toto číslo dosahuje 7 exekucí na jednu osobu.⁶¹ Pro účely oddlužení je nejzajímavější statistika týkající se mnohočetných exekucí. Z těchto dostupných dat je možné vyčíst poměrně alarmující čísla. V Ústeckém kraji má 10 % osob nacházejících se v exekuci (přibližně 9 089 osob) 2 exekuce, 46 % osob s exekucemi (přibližně 43 252 osob) má 3 až 9 exekucí a 26 % osob s exekucemi (přibližně 24 506 osob) má 10 a 29 exekucí.⁶² Tato čísla jsou pro mě velmi alarmující a měla by být alarmující pro všechny. Jedná se o nevíce zasažený kraj, ale kraj Karlovarský či Moravskoslezský se nachází v obdobné situaci. Myslím si, že poměrně velká část těchto osob by již mohla naplnit definici úpadku dle insolvenčního zákona a mohla by tak vstoupit do oddlužení. Ve skutečnosti tomu tak ale není a tyto osoby do oddlužení nevstupují.

Z poměrně jednoduché rovnice by bylo možné dovodit, že kraj nevíce zasažený exekucemi bude mít největší podíl oddlužení či podaných návrhů na oddlužení. Opak je však pravdou. Musíme si tedy klást otázku, proč tomu tak je a proč více osob, zejména těch s vícečetnými exekucemi, do oddlužení nevstupuje.

Z celorepublikového výzkumu Institutu prevence a řešení předlužení a dalších statistických údajů vyplývá, že k 30. 6. 2023 bylo v oddlužení celkem 105 772 osob.⁶³ Může se na první pohled zdát, že se jedná o vysoké číslo. Dle mého názoru však s ohledem

⁵⁸ INSTITUT PREVENCE A ŘEŠENÍ PŘEDLUŽENÍ. *Exekuce v datech 2022* [online]. institut-predluzeni.cz, [cit. 20. března 2023]. Dostupné z: <https://www.institut-predluzeni.cz/mapy-a-statistiky/exekuce/>.

⁵⁹ OTEVŘENÁ SPOLEČNOST, o. p. s. *Mapa exekucí 2022* [online]. mapaexekuci.cz, [cit. 15. července 2023]. Dostupné z: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž.

⁶³ INSTITUT PREVENCE A ŘEŠENÍ PŘEDLUŽENÍ. *Data o osobních bankrotech* [online]. institut-predluzeni.cz [cit. 15. července 2023]. Dostupné z: <https://www.institut-predluzeni.cz/mapy-a-statistiky/osobni-bankroty/>.

na množství osob s vícečetnými exekucemi to taková suma není. Příkladem je opět Ústecký kraj, ve kterém bylo ke konci roku 2022 dle interaktivní mapy 13 575⁶⁴ osob v oddlužení, přičemž toto číslo je v poměrně významném nepoměru s množstvím osob v exekucích, zejména těch vícečetných.

Nejvýznamnější data však přináší Institut prevence a řešení předlužení v otázce vývoje osobních bankrotů v letech. Dochází tak ke komparaci množství počtu podaných návrhů na oddlužení od roku 2008 do roku 2022 a komparaci počtu povolených oddlužení od roku 2008 do roku 2022. Tato data pak v souhrnu vykazují poměrně zajímavé prvky, když jednoznačně prokazují vytvoření určitého vzorce růstu a poklesu množství podaných návrhů na povolení oddlužení a množství povolených oddlužení, které dle mého názoru souvisí s přijetím revizní a oddlužovací novely. Od roku 2008, kdy vstoupil insolvenční zákon v účinnost, docházelo až do roku 2014 k výraznému růstu v množství podaných návrhů na povolení oddlužení. Právě totiž v roce 2014, tedy v roce, kdy nabyla účinnosti revizní novela, která umožnila vstup fyzických osob podnikatelů do oddlužení, bylo podáno rekordně vysoké množství návrhů na povolení oddlužení, a to celkem 30 444. Poté následoval až do roku 2018 výrazný pokles, a to k hranici 19 000 podaných návrhů. Další významný růst byl zaznamenán v souvislosti s oddlužovací novelou účinnou v roce 2019, kdy bylo podáno téměř 29 000 návrhů. Po roce 2019 však následoval opět pád, kdy v roce 2022 bylo podáno necelých 19 000 návrhů na oddlužení.

Z grafu⁶⁵ tedy dle mého názoru vyplývá, že množství podaných návrhů na povolení oddlužení výrazně v čase osciluje, přičemž nejvyšší podíl na růstu množství podaných návrhů na povolení oddlužení v roce 2014 a 2019 mají jednoznačně novely insolvenčního zákona, jimiž došlo k významnému rozvolnění podmínek pro vstup do oddlužení. Je tak pravděpodobné, že výraznou motivací pro vstup do oddlužení je rozvolnění jeho podmínek, což nemusí být vždy vhodným jevem. Je tedy možné, že nás s ohledem na pravděpodobné přijetí novely insolvenčního zákona, která extenzivně transponuje evropskou směrnici, kvůli které by mělo dojít ke zkrácení oddlužení na 3 roky, čeká opět období růstu množství podaných návrhů na povolení oddlužení.

Je však možné, že někteří dlužníci právě s ohledem na plánovanou novelu účelově vyčkávají na zmírnění podmínek oddlužení, proto dochází také k výraznému poklesu v množství návrhů na povolení oddlužení. V této věci bych chtěl ale připomenout ust. § 395

⁶⁴ INSOLCENTRUM s. r. o., Mapa všech insolvencí ke dni 31. 12. 2022 [online], insolcentrum.cz, [cit. 15. července 2023]. Dostupné z: <https://www.insolcentrum.cz/mapa-insolvence-vse/>.

⁶⁵ Příloha č. 1.

odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, dle kterého bude návrh na povolení oddlužení zamítnut, jestliže lze se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že je jím sledován nepoctivý záměr. Posuzování poctivosti, respektive nepoctivosti dlužníka je v insolvenčním řízení kruciální. „Závěr o nepoctivém záměru přitom není vázán k povědomí dlužníka o institutu oddlužení, jak se dlužníci mylně domnívají, ale je zkoumán obecně z hlediska poctivého chování vůči věřitelům.“⁶⁶ Vystává tak otázka, zda dlužník, který již naplňuje znaky úpadku, a vyčkává na příznivější úpravu oddlužení, nemůže svým jednáním naplnit nepoctivý záměr. Z obecného hlediska je možné považovat za nepoctivý záměr jednání, kterým dlužník například nabírá nové dluhy v době blízké před podáním návrhu na povolení oddlužení, přičemž si již v dané době musel být vědom své špatné finanční situace.⁶⁷ V případě úmyslného vyčkávání na mírnější úpravu oddlužení tak dle mého názoru může jednoznačně dojít k naplnění nepoctivého záměru právě z výše uvedeného důvodu. Navyšováním dluhů tak nelze rozumět pouze vznik nových závazků vůči novým subjektům, ale dle mého názoru i růst příslušenství pohledávek v době, kdy dlužník úmyslně vyčkává na mírnější právní úpravu oddlužení. Po přijetí plánované novely a po jejím vstupu v účinnost by tak dle mého názoru měly insolvenční soudy vzít tuto skutečnost v potaz a velmi přísně ji hodnotit.

Významný přínos pro zmapování bariér oddlužení a motivace dlužníků ke vstupu do oddlužení mají Daniel Prokop, Jana Bicanová a Lea Michalová z PAQ Research z. ú., kteří provedli v roce 2021 výzkum, který měl dle slov autorů „za cíl na reprezentativním vzorku předlužených lidí mapovat, proč lidé s těžko řešitelnými exekucemi či dluhy nevstupují do oddlužení“⁶⁸.

Z toho výzkumu vyplynulo poměrně velké množství zajímavých informací o největších bariérách pro vstup do oddlužení. Nejvýznamnější bariérou pro vstup do oddlužení je dle tohoto výzkumu nízká informovanost potenciálních žadatelů o procesu oddlužení a o samotných výhodách oddlužení. Dalšími bariérami jsou dle tohoto výzkumu určité demotivující faktory jako například vysoké splátky, riziko zabavování nemovitostí a majetku, byrokracie a další. V této diplomové práci se tak budu zabývat hlavními zjištěními této studie a pokusím se navrhnout opatření či zlepšení právní úpravy, která by mohla zvýšit zájem o vstup do oddlužení.

⁶⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. srpna 2012, č. j. 3 VSPH 254/2012-A-18.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. listopadu 2020, sp. zn. 29 NSCR 63/2020.

⁶⁸ PAQ Researche z. ú., *Faktory odrazující od vstupu do oddlužení – 2022* [online]. Dostupné z: <https://www.paqresearch.cz/post/faktory-odrazujici-od-vstupu-do-oddluzeni>.

V otázce informovanosti dlužníků o procesu oddlužení došel výše uvedený výzkum k poměrně překvapivým závěrům. U 45 % respondentů byla zjištěna velmi nízká či nulová informovanost ohledně oddlužení, když tyto respondenti buď vůbec oddlužení neznali, nebo pokud oddlužení znali, neznali podmínky oddlužení, nevěděli, jak sepsat návrh na oddlužení atd. Třetina respondentů pak dle tohoto výzkumu ani nezná největší výhody samotného oddlužení, a to potenciální osvobození od zbytku dluhů, zastavení růstu úroků či jiného příslušenství či i snížení dlužné částky vlivem popření pohledávek. Řešení nedostatečné informovanosti dlužníků pak může být dle mého názoru poměrně jednoduché. Řešením tak dle mého může být rozsáhlá informační a mediální kampaň, kterou by došlo k posílení povědomí dlužníků o oddlužení a zároveň k nasměrování na oprávněné sepisovatele insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení. Příkladem mohou být všechna milostivá léta, u kterých docházelo k poměrně masivní kampani ze strany jednotlivých územně samosprávných celků a státu. Nelze opominout ani význam médií. Tyto akce byly podporovány i velkými obchodními korporacemi, bankami, které mají také poměrnou část dlužníků. Na takové kampani by se ale muselo podílet mnoho subjektů, jako jsou stát a jeho jednotlivé organizační složky, územně samosprávné celky, banky, jiné obchodní korporace a také neziskové organizace, přičemž tyto subjekty jsou často sami věřitelé. Všechny tyto subjekty mají s ohledem na jednání o novele oddlužení, kvůli které by mělo dojít ke zkrácení oddlužení na 3 roky, jedinečnou příležitost k vytvoření právě takové informační a mediální kampaně, která by měla být spuštěna v době účinnosti novely a kterou by bylo možné za pomoci médií zasáhnout velké množství osob. Promarnění takové příležitosti by bylo dle mého názoru významným pochybením ze strany výše uvedených subjektů. Úspěšnost kampaně pro oddlužení by mohla z mého pohledu být výrazně vyšší, než jak tomu bylo u milostivého léta. Problémem u milostivého léta je podmínka spočívající ve splacení jistiny, kterou dlužníci s mnohačetnými exekucemi často nemají, a po exekučních srážkách není často ani možné našetřit takovou částku, jež by pokryla samotnou jistinu. U oddlužení není potřeba uhrazení žádné jistiny, a tak by mohlo v teoretické rovině být více žadatelů o oddlužení, jelikož zde nejsou tak velké překážky. Více osob v oddlužení, zejména těch s mnohačetnými exekucemi či neřešitelnými dluhy, může přinést velké množství pozitiv jak pro stát, tak i pro rozvoj hospodářství v dané obci, kraji, a to zejména s ohledem na přesun dlužníků z tzv. šedé ekonomiky do ekonomicky aktivního života bez dluhů.

Za účelem přesunu dlužníků s vícečetnými exekucemi do oddlužení a podpoře informovanosti, by bylo dle mého názoru vhodné nastavit informační povinnost exekutorů

k informování o možnostech oddlužení, a to za situace, kdy bude exekutorům z podkladů zřejmé, že dlužník již naplňuje znaky potřebné pro vstup do oddlužení.

S informovaností dlužníků souvisí i neměnnost právní úpravy oddlužení v čase. Je faktem, že v případě oddlužení dochází k poměrně častým novelizacím, které jsou často politického rázu. U některých novel či jejich částí nemůžeme pochybovat o jejich přínosu, u dalších však ano. Domnívám se, že by k novelizování právní úpravy oddlužení mělo docházet méně často, čímž by byla zajištěna i stabilita a předvídatelnost právní úpravy oddlužení, a to zejména pro dlužníky. Příkladem nám může být poměrně zásadní plánovaná novela oddlužení, která byla již schválena vládou ČR. Přes skutečnost, že se jedná o povinnou transpozici evropské směrnice, nelze pominout fakt, že tato transpozice přichází i přes výrazné zpoždění 4 roky po účinnosti oddlužovací novely, kterou došlo k poměrně významné úpravě oddlužení. Pravděpodobně tak opět dojde k výrazným změnám v oddlužení, a to ještě před uplynutím pětileté lhůty, po kterou oddlužení obvyklé trvá. Není tak v současné době ještě dostatek dat pro posouzení úspěšnosti oddlužovací novely, ale přesto zákonodárce překračuje nutnou transpozici evropské směrnice a významně mění oddlužení. Pro snížení množství novelizací se také vyslovil i Petr Schneidörfler.⁶⁹

Pokud tedy dlužníci mají nějaké detailnější povědomí o oddlužení či již navštívili oprávněného sepisovatele návrhu na povolení oddlužení, mohli nalézt další bariéru. Další podstatnou bariérou pro vstup do oddlužení je dle výzkumu, ale i dle Pavla Körnera⁷⁰, rozdílná výše srážek z příjmů v exekuci na přednostní pohledávku a v oddlužení.⁷¹ V oddlužení je tak bez ohledu na typ pohledávky srážka totožná jako při exekuci na přednostní pohledávku. Postup pro výpočet měsíční splátky, a tedy i srážky, je upraven § 278 OSŘ za využití nařízení vlády.⁷² Z důvodu složitosti nebude popsán způsob výpočtu a pro názornou ukázkou rozdílnosti výše splátek budou využity interaktivní kalkulačky Ministerstva

⁶⁹ INSOLCENTRUM s. r. o. Vláda schválila plošné zkrácení doby oddlužení. Odborná veřejnost s rozhodnutím nesouhlasí. Shoduje se, že jde o čistě politické rozhodnutí – tisková zpráva 2023 [online]. Dostupné z: <https://www.insolcentrum.cz/wp-content/uploads/2023/06/TK-Vlada-schvalila-plosne-zkraceni-doby-oddluzeni.pdf>.

⁷⁰ KÖRNER, Pavel. *Největší bariéry vstupu o oddlužení: Zkušenosti z praxe* [online]. ceska-justice.cz, 14. prosince 2020 [cit. 15. července 2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/blog/nejvetsi-bariery-vstupu-do-oddluzeni-zkusenosti-z-praxe/>.

⁷¹ PAQ Researche z. ú., *Faktory odrazující od vstupu do oddlužení – 2022* [online]. Dostupné z: <https://www.paqresearch.cz/post/faktory-odrazujici-od-vstupu-do-oddluzeni>.

⁷² Nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému, ve znění pozdějších předpisů.

spravedlnosti ČR⁷³ a Exekutorské komory ČR⁷⁴. Pro výpočet splátky bude využita čistá mzda ve výši 25 000 Kč. Kalkulace s průměrnou či mediánovou mzdou v ČR není dle mého názoru účelná, jelikož většina dlužníků, se kterou jsem se v rámci praxe setkal, těchto příjmů ani zdaleka nedosahovala. V případě exekučního řízení na nepřednostní pohledávku bude dlužníkovi bez manželky, bez vyživovaných osob a s čistou mzdou ve výši 25 000 Kč měsíčně stržena částka ve výši 3 787 Kč. Naproti tomu v oddlužení bude stejnému dlužníkovi sražena částka ve výši 7 574 Kč, přičemž od této srážky je nutné odečíst odměnu insolvenčního správce a náhradu hotových výdajů. Zbytková částka tak bude sloužit na úhradu pohledávek věřitelů. Jedná se tak o významný nepoměr mezi srážkami v exekučním řízení a oddlužení, který dle mého názoru oprávněně dlužníkům vadí a brání jim tak ke vstupu do oddlužení. Pro osoby nacházející se ve špatné finanční situaci je každý volný peněžní prostředek, který nebude stržen pro účely exekuce či oddlužení, skvělou zprávou. Pro věřitele však toto neplatí. Cílem zákonodárce by tak mělo být vyrovnání rozdílů mezi srážkou v oddlužení a srážkou v exekuci na nepřednostní pohledávku, a to tak, aby nedocházelo k motivaci exekučních dlužníků v setrvání v exekuci pouze z důvodu krátkodobého ušetření peněžních prostředků z důvodu nižší srážky.

Dalším problémem je dle Z. Strnada požadavek na minimální splátku v oddlužení⁷⁵. Dle ustanovení § 395 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona zamítne insolvenční soud návrh na povolení oddlužení, pokud dlužník nebude schopen po dobu oddlužení splácet svým věřitelům částku v minimální výši rovnající se odměně insolvenčního správce a hotovým výdajům dle ust. § 168 odst. 2 písm. a) insolvenčního zákona. Dle ust. § 3 odst. 2 písm. a) a § 7 odst. 4 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, ve znění pozdějších předpisů, činí tato odměna v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty celkem 750 Kč za každý započatý měsíc, přičemž je nutné připočítat hotové výdaje ve výši 150 Kč v případě dlužníka jednotlivce, a pokud je insolvenční správce plátcem DPH tak i DPH. Celková minimální výše splátky v obecné rovině nekomplikovaného dlužníka tak bude činit dvojnásobek odměny insolvenčního správce a hotových nákladů, což činí přibližně 2 178 Kč. Takovéto paušální stanovení minimální výše splátky pro povolení

⁷³ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Kalkulátor splátek pro oddlužení plněním splátkového kalendáře* [online]. Dostupné z: <https://insolvence.justice.cz/kalkulator-splatek/>.

⁷⁴ Exekutorská komora ČR. *Kalkulačka srážek ze mzdy* [online]. Dostupné z: https://www.ekcr.cz/?p=kalkulacka_1.

⁷⁵ STRNAD, Zdeněk. *Bariéry vstupu do oddlužení po 1. 6. 2019* [online]. *advokatnidenik.cz*, 25. května 2019 [cit. 15. července 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/05/25/bariery-vstupu-do-oddluzeni-po-1-6-2019/>.

oddlužení není úplně vhodné. Zákonodárce s čistým úmyslem vytvořil tuto podmínku, avšak pominul některé významné aspekty. Stanovení minimální výše splátky může omezit vstup do oddlužení určitým nízkopříjmovým osobám. Problematickou se mi jeví minimální splátka zejména v případě oddlužení osob pobírajících dávky důchodového pojištění. Přestože výše průměrného starobního důchodu vzrostla dle České správy sociálního zabezpečení na částku 20 216 Kč⁷⁶, je pravděpodobné, že takto vysoký starobní důchod je pro mnoho seniorů nacházejících se ve špatné finanční situaci zcela nedosažitelný. Do výpočtu srážky se významně projevuje i stále zvyšování nezabavitelné částky. Jako příklad pak uvedu, že pro naplnění minimální splátky pro povolení oddlužení musí dlužník dosahovat čistého příjmu v přibližné výši 16 900 Kč. Takto vysoká částka však může být pro některé osoby bez jejich zavinění v podstatě nedosažitelná. Zejména v případě osob pobírajících dávky důchodového pojištění není často ani možné uvažovat o navýšení příjmu závislou činností či podnikáním. Na tuto skutečnost však dle mého názoru zákonodárce nezareagoval dobře, když sice umožnil v ust. § 391 odst. 2 insolvenčního zákona dlužníkovi, který navrhuje oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, požádat insolvenční soud o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek, avšak tímto ustanovení není ust. § 395 insolvenčního zákona dotčeno. Výkladem těchto ustanovení můžeme dojít k závěru, že insolvenční soud sice může povolit na žádost dlužníka sníženou splátku, avšak dlužník musí být stále schopen plnit minimální splátku dle ust. § 395 odst. 1 písm. b). Dle mého názoru by však mělo být zavedeno ustanovení, které by umožňovalo snížení splátky i pod minimální hranici v případě kumulativního splnění následujících podmínek. Snížení splátky pod minimální hranici by tak mohlo být přípustné pro specificky určený okruh osob, jímž by mohli být senioři a invalidé, a to se specifickými dluhy, které například nevznikly úmyslně či hrubou nedbalostí. Je veřejným zájmem poskytnout těmto osobám možnost oddlužení za mírnějších podmínek. Určitým pokrokem pro nízkopříjmové dlužníky může být nadcházející novela oddlužení. V návrhu této novely se prozatím nachází ustanovení § 391 odst. 3 insolvenčního zákona, dle kterého *„dlužník, který navrhuje oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, může k návrhu na povolení oddlužení připojit závazný příslib, že neumožní-li stav majetkové podstaty nebo zákonem určená měsíční splátka uspokojit v plné výši pohledávky podle § 395 odst. 1 písm. b), bude zcela nebo zčásti*

⁷⁶ ČSSZ. *Začala červnová výplata důchodů po mimořádné valorizaci. Průměrný starobní důchod poprvé přesáhne 20 tisíc korun* [online]. cssz.cz, 2. června 2023 [cit. 15. července 2023]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/-/zacala-cervnova-vyplata-duchodu-po-mimoradne-valorizaci-prumerny-starobni-duchod-poprve-presahne-20-tisic-korun>.

*hradit tyto pohledávky ze základní částky, která mu nesmí být sražena z měsíční mzdy, nebo z jiných příjmů, které nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí*⁷⁷. Toto ustanovení je tak dle mého názoru krokem vpřed. Dává tak na výběr dlužníkovi, aby zvážil, zda pro plné uspokojení pohledávek v § 395 odst. 1 písm. b) využije i tu část příjmu, která mu nesmí být sražena, nebo zda vůbec nevstoupí do oddlužení pro nedostatek podmínek.

Další problematikou minimální splátky v oddlužení je v současné době uzavírání darovacích smluv nebo smluv o důchodu. Dlužník, který nemá dostatečný příjem pro uhrazení minimální splátky v oddlužení, často uzavře takovou smlouvu, ve které se druhá strana zaváže po dobu oddlužení k poskytování částky ke splnění minimální splátky.⁷⁸ Současná situace tak dle mého názoru není vhodná a obchází tak smysl a účel insolvenčního řízení. Soudy by měly důrazně posuzovat, z jakého důvodu je uzavírána taková smlouva a zda není tato smlouva uzavřena pouze účelově.

Další překážkou pro dlužníky směřující do oddlužení je nutnost jejich dostatečné participace. Pro účely sepsání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení je nutné doložit poměrně mnoho příloh. I přes redukování jejich množství zákonem, je z mé zkušenosti nejhůře doložitelný příjem za předcházejících 12 měsíců. Zde dochází nejčastěji k průtahům ze strany dlužníků a jejich zaměstnavatelů, čímž často nastává zpoždění v podání návrhu na povolení oddlužení. Nepomáhá tomu ani příliš formalistický postup některých insolvenčních soudů, se kterým jsem se ve své praxi setkal. Některé insolvenční soudy vyžadují například doložení příjmů přesně 12 kalendářních měsíců zpětně. To je problematické zejména v případě, kdy v průběhu sepsání návrhu na povolení oddlužení dojde k různým průtahům, čímž se oddálí odeslání samotného návrhu. Pak je nutné vyzývat dlužníka k doložení příjmu za další měsíc, čímž však nastávají další prodlevy. Soudy by tak neměly postupovat příliš formalisticky a přísně požadovat doložení příjmů za předchozích 12 měsíců, ale měly by postupovat v souladu se smyslem a účelem daného ustanovení. Smyslem tak dle mého názoru není formálně prokázat příjmy, nýbrž prokázat skutečnost, že je dlužník po určitou dobu ekonomicky aktivní. K tomu však dle mého názoru postačí, když soudy budou přísně posuzovat příjmy za 3 měsíce předcházející podání návrhu na povolení oddlužení. Příjmy v období od 12–3 měsíců před podáním návrhu na povolení

⁷⁷ Insolvenční zákon, ve znění vládního návrhu zákona, § 391 odst. 3.

⁷⁸ HAVLIŠOVÁ, Lucie. *Šestina dlužníků přijme dar, aby mohla vstoupit do oddlužení* [online]. 2021 [cit. 2022-07-11]. Dostupné z: <https://www.cesivpravu.cz/blog/sestina-dluzniku-prijme-dar-aby-mohla-vstoupit-do-oddluzeni>.

oddlužení by naopak nemusely být posuzovány tak přísně a měly by mít spíše informativní povahu.

Pokud se však přesuneme k tomu, jak motivovat dlužníky ke vstupu do oddlužení, je to právě odstraněním výše uvedených bariér.

Výrazný přínos v otázce motivace dlužníků může mít nadcházející novela insolvenčního zákona, kterou dochází k transpozici předpisů Evropské unie.⁷⁹ Dle důvodové zprávy je kromě implementace směrnice dalším cílem zefektivnění a zjednodušení řízení o oddlužení a posílení dohledu nad plněním povinností dlužníka.⁸⁰ Tou nejvýraznější změnou, kterou přináší tato novela, je zkrácení oddlužení. Zkrácením doby trvání oddlužení o 2 roky bude pro dlužníky zcela bezesporu významným motivujícím prvkem. Na druhou stranu však musí zákonodárce vyvážit zkrácení oddlužení tak, aby nedocházelo ke snížení výtěžnosti oddlužení.

Dalším významným motivujícím faktorem může být pro dlužníka i rychlejší výmaz ze seznamu dlužníků.

Tím nejvýznamnějším motivujícím faktorem však musí být samotná podstata oddlužení, a to odpuštění určité části zbývajících dluhů. O tomto významném benefitu musejí dlužníci vědět. Navazuji tak na začátek této subkapitoly, kde byla rozvinuta nutnost informační kampaně za účelem rozšíření povědomí dlužníků o oddlužení, jeho podmínkách a benefitech. Odpuštění určité části zbylých dluhů je i dle T. Jacksona hlavním benefitem oddlužení, když uvedl, že *„hlavní výhoda, kterou oddlužení dlužníkovi nabízí, totiž spočívá ve výhodě spojené s osvobozením. Pokud neporušil nějakou normu chování uvedenou v insolvenčním zákoně, může jednotlivec, který se uchýlí k oddlužení, získat osvobození od většiny svých stávajících dluhů výměnou za to, že se vzdá buď svého stávajícího neosvobozeného majetku, nebo nověji části svých budoucích příjmů“*⁸¹. T. Jackson tak zcela přesně vymezil podstatu oddlužení, jakož i jeho hlavní benefit, a to osvobození od zbylé části některých dluhů.

Pokud Česká republika, obce, kraje a další subjekty chtějí alespoň částečně narovnat současnou situaci dlužníků, musí dle mého názoru výše uvedené návrhy akcentovat. Dlouhodobým cílem tak musí být vytvoření takového prostředí, které pozitivně ovlivňuje a motivuje dlužníky s mnohačetnými exekucemi či dluhy k výstupu ze šedé ekonomiky,

⁷⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2019/1023 ze dne 20. června 2019 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční).

⁸⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, obecná část, str. 21.

⁸¹ JACKSON, Thomas H. *The logic and limits of bankruptcy law...* str. 225.

ke vstupu do oddlužení a setrvání v bezdlužném životě. Bez aktivního jednání a zájmu těchto institucí a subjektů bude však posun v této problematice nulový.

4. Zahájení insolvenčního řízení

Insolvenční řízení je v souladu s dispoziční zásadou řízení návrhové a sporné. Toto řízení tak lze v souladu s ustanovením § 97 odst. 1 InsZ zahájit pouze na návrh. Zahájení insolvenčního řízení ex offio je tak a contrario vyloučeno.

Takovým návrhem, kterým je možné zahájit insolvenční řízení, je insolvenční návrh, jenž musí splňovat zákonné požadavky stanovené v ust. § 42 odst. 4 OSŘ, § 97, § 103 a násl. InsZ.

Aktivní legitimaci k podání insolvenčního návrhu mají dlužník a věřitel dlužníka. To neplatí, pokud má být v insolvenčním řízení řešen hrozící úpadek dlužníka. V takovém případě je aktivně legitimovaným pouze dlužník. Zákon dále umožňuje ve specifických situacích podání insolvenčního návrhu i osobě odlišné od dlužníka a věřitele.⁸² Aktivně legitimovanou osobou je v některých případech i orgán vykonávající dozor nebo dohled, kterým je ČNB.⁸³ Dalším aktivně legitimovaným je insolvenční správce, který může podat v insolvenčním řízení návrh na zahájení vedlejšího insolvenčního řízení.⁸⁴

Od insolvenčního návrhu je nutné odlišovat návrh na povolení oddlužení. Insolvenční návrh je tak obecné podání, kterým je dán návrh na zahájení insolvenčního řízení. Návrh na povolení oddlužení je pak již konkrétní podání směřující k návrhu na řešení úpadku či hrozícího úpadku oddlužením. Na rozdíl od insolvenčního návrhu může být návrh na povolení oddlužení podán pouze dlužníkem.

Vstup do oddlužení lze v současné právní úpravě iniciovat dvěma způsoby. Tím méně častým způsobem je situace, kdy je insolvenční řízení zahájeno na základě věřitelského insolvenčního návrhu, na který dlužník zareaguje podáním návrhu na povolení oddlužení.⁸⁵ Častější je však situace, kdy sám dlužník iniciuje insolvenční řízení, a to podáním insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení.

V souladu se zadáním této práce se v následujících kapitolách bude práce primárně věnovat vstupu do oddlužení z pohledu dlužníka, kdy nejčastějším způsobem vstupu do oddlužení je situace, kdy sám dlužník iniciuje insolvenční řízení podáním insolvenčního návrhu spojeného s návrhem povolení oddlužení.

⁸² Insolvenční zákon, § 367 a 380 odst. 2.

⁸³ JIRMÁSEK, Tomáš, In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 97.

⁸⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848, ze dne 20. května 2015. Úř. věst. L 141, 5. června 2015

⁸⁵ Insolvenční zákon, § 390 odst. 1.

4.1 Osoby oprávněné podat za dlužníka návrh na povolení oddlužení

Až do účinnosti akreditační novely bylo přípustné, aby každý dlužník mohl sám podat insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení. Tato insolvenční praxe se však ukázala negativně. Pokud pomineme skutečnost, že zpracování návrhu na povolení oddlužení je složitějším právním úkonem, ke kterému obyčejný dlužník zásadně nemá dostatek znalostí a zkušeností, docházelo ze strany některých komerčních subjektů, oddlužovacích společností ke zneužívání takové tíživé situace dlužníků. Tyto subjekty tak s vidinou zisku velmi často poskytovaly dlužníkům nekvalitní, neodborné a neprofesionální služby, které spočívaly ve zpracování insolvenčního návrhu a návrhu na povolení oddlužení. Za tyto služby oddlužovací společnosti požadovaly odměnu i v řádu několika desítek tisíc korun. Tyto subjekty také nabízely vstup do oddlužení i dlužníkům, u kterých bylo zcela zjevné, že nespĺňují podmínky stanovené insolvenčním zákonem.⁸⁶ Takové návrhy tak byly často pro své hrubé nedostatky insolvenčními soudy odmítány.⁸⁷ Tyto subjekty tak dokázaly dlužníky přivést do mnohem tíživější situace, než ve které se nacházeli v době před podáním návrhu na povolení oddlužení.

Problematická byla mimo jiné i skutečnost, že ze stran oddlužovacích subjektů docházelo k poskytování právních služeb, a to v rozporu se zákonem. K této otázce se opakovaně vyjadřovala i Česká advokátní komora, dle které se sepsání návrhu na povolení oddlužení podle insolvenčního zákona považovalo za poskytování právních služeb. Subjekty, které tak tyto služby poskytovaly úplatně na základě živnostenského listu, jednaly v rozporu se zákonem č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.⁸⁸

Na tuto situaci reagoval zákonodárce přijetím akreditační novely. Dle důvodové zprávy bylo cílem zákonodárce „zabránit komerčním subjektům (tzv. „oddlužovacím společnostem“) nabízejícím dlužníkům pomoc před zahájením insolvenčního řízení, jejímž výsledkem má být vydání rozhodnutí o povolení oddlužení, resp. následné vydání rozhodnutí o schválení oddlužení, aby profitovaly z tíživé životní situace a nedostatečné informovanosti dlužníků. Cílem nové právní úpravy v této oblasti je proto učinit trh těchto komerčních subjektů transparentní a umožnit poskytování služeb souvisejících s institutem oddlužení pouze osobám, které mají dostatečnou kvalifikaci k tomu, aby byl v této pro dlužníka zvlášť

⁸⁶ STRNAD, Zdeněk, ŽIŽLAVSKÝ, Michal, In: KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. § 390a. Dostupné z: aspi.cz.

⁸⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, obecná část, str. 3.

⁸⁸ Věstník České advokátní komory ze dne 28. listopadu 2012, č. 3/12, str. 80.

citlivé oblasti zajištěn bezplatný a kvalitní servis“⁸⁹. Dalším cílem bylo posílení dohledu nad subjekty poskytujícími služby v oblasti oddlužení.

Současná právní úprava tak zásadně neumožňuje samotnému dlužníkovi sepsat a podat insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. Jedinou výjimku stanoví insolvenční zákon v ustanovení § 390a odst. 2, dle kterého může sám dlužník sepsat a podat návrh na povolení oddlužení společně s insolvenčním návrhem, pokud je dlužník fyzická osoba, mající právnické nebo ekonomické vzdělání v magisterském studijním programu, nebo pokud dlužník vykonal zkoušku insolvenčního správce. Další výjimka se týká právnické osoby, pokud za ni jedná osoba stanovená v ust. § 21 OSŘ při naplnění podmínky právnického nebo ekonomického vzdělání v magisterském studijním programu nebo vykonání zkoušky insolvenčního správce. Zavedení této výjimky se mi zdá zcela logické, když lze přepokládat, že kvalita podání učiněných těmito osobami bude dostatečně kvalitní. Přes tuto skutečnost je však dle mého názoru vhodné i při naplnění této výjimky vyhledat kvalifikovanou osobu dle ust. § 390a odst. 1 InsZ.

Pokud však dlužník nesplňuje podmínky v ust. § 390a odst. 2 InsZ, musí k sepsání a podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení vyhledat kvalifikovanou osobu dle ust. § 390a odst. 1 InsZ. Dané ustanovení stanoví taxativní výčet 2 skupin těchto kvalifikovaných osob.

První skupinu tvoří advokáti, notáři, soudní exekutoři a insolvenční správci. Oprávnění k sepsání a podání návrhu je dáno ex lege. U těchto osob „je záruka odbornosti splněna již jen z titulu jejich profesního stavu nebo jejich specifického postavení ve vztahu k insolvenčnímu řízení obecně“⁹⁰.

Druhou skupinu pak tvoří tzv. akreditované osoby, tedy právnické osoby, kterým byla rozhodnutím ministerstva udělena akreditace k poskytování služeb v oblasti oddlužení. Seznam těchto osob vede Ministerstvo spravedlnosti.⁹¹

Pokud dlužník nenaplnil výjimku dle ust. § 390a odst. 2 InsZ, musí být obligatorně zastoupen pro sepsání a podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení. Podání samotného návrhu na povolení oddlužení navazujícího na věřitelský insolvenční návrh v rozporu s podmínkami stanovenými v ust. § 390a odst. 1, 2 InsZ má za následek odmítnutí takového návrhu. V případě insolvenčního návrhu spojeného

⁸⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017, obecná část, str. 24.

⁹⁰ STRNAD, Zdeněk, ŽIŽLAVSKÝ, Michal, In: KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. § 390a. Dostupné z: aspi.cz.

⁹¹ <https://sako.justice.cz>.

s návrhem na povolení oddlužení, který nebyl sepsán a podán osobou podle § 390a odst. 1 a 2, je následkem nepřihlížení k takovému návrhu.⁹² Za tímto účelem je mezi zmocnitelem, dlužníkem a zmocněncem, kvalifikovanou osobou, potřeba zmocnění na základě plné moci. Takové zmocnění může být zvláštní, omezené pouze na úkony předvídané v ust. § 390a odst. 1 a § 393 odst. 1 InsZ, nebo procesní pro celé insolvenční řízení. Pokud je vztah založen pouze na základě zvláštní plné moci k sepsání a podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení, není zmocněnec automaticky zástupcem pro celé insolvenční řízení. Zástupce zmocněný na základě zvláštní plné moci pouze k sepsání a podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení „*má dlužníkovi poskytnout pouze tzv. služby v oddlužení, kterými jsou zejména sepsání a podání návrhu na povolení oddlužení anebo také insolvenčního návrhu a další činnosti s tím nezbytně spojené, zejména porada s klientem a odstranění vad návrhu podle § 393 odst. 1, popř. § 128 odst. 2 (srov. § 418a)*“⁹³. Plná moc musí být opatřena úředně ověřeným podpisem insolvenčního návrhovatele a tento dokument musí být obligatorně přiložen k insolvenčnímu návrhu spojenému s návrhem na povolení oddlužení v autorizované konverzi dle ust. § 22 a násl. zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů.⁹⁴

Dlužník má tak s ohledem na výše uvedené na výběr, zda pro sepsání a podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení využije první skupinu kvalifikovaných osob, jimiž jsou advokáti, notáři, exekutoři nebo insolvenční správci. Pokud nevyužije možnosti těchto osob, může k sepsání a podání využít služby akreditované osoby. Pomocným kritériem pro vhodné zvolení kvalifikované osoby může být odměna. Zatímco akreditované osoby poskytují dle ust. § 390a odst. 4 InsZ služby v oddlužení bezúplatně, ostatní kvalifikované subjekty, advokáti, notáři, exekutoři a insolvenční správci tak činí za úplatu, jejíž maximální výše je stanovena insolvenčním zákonem.

S ohledem na skutečnost, že oddlužovací společnosti před účinností akreditační novely často požadovaly zcela nepřiměřené odměny za sepsání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení, stanovil zákonodárce v ustanovení § 390a odst. 3 maximální výši odměny.

Advokátům, notářům, exekutorům a insolvenčním správcům tak dle výše uvedeného ustanovení náleží odměna v maximální výši 4.000 Kč bez DPH. V případě společného návrhu

⁹² Insolvenční zákon, § 97 odst. 5.

⁹³ STRNAD, Zdeněk, ŽIŽLAVSKÝ, Michal, In: KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. § 390a. Dostupné z: aspi.cz.

⁹⁴ JIRMÁSEK, Tomáš, In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 97.

manželů činí odměna 6.000 Kč bez DPH. Tato odměna zahrnuje sepsání návrhu na povolení oddlužení, sepsání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení i náhradu vynaložených nákladů.⁹⁵ Zákon výslovně vylučuje nárok těchto osob na jiné plnění za činnosti související se sepisem insolvenčního návrhu nebo návrhu na povolení oddlužení, a to zejména pokud se jedná o poradu s klientem a o odstranění vad návrhu.⁹⁶

Zákonodárce tímto ustanovením stanovil maximální limit výše odměny, avšak již ponechává na úvaze těchto subjektů, zda tento horní limit využijí. I tyto osoby tak mohou tyto služby provést za nižší odměnu či bezplatně.⁹⁷ V případě porušení ustanovení o maximální výši odměny mohou tyto subjekty spáchat správní delikt.

Současná právní úprava v ustanovení § 390a odst. 5 vymezuje způsob uplatnění odměny oprávněnými subjekty. Dané ustanovení stanoví, že odměnu za sepis návrhu na povolení oddlužení lze uplatnit pouze v insolvenčním řízení a ve lhůtě stanovené insolvenčním zákonem, přičemž se tato pohledávka považuje za pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou. Taková pohledávka je pak uspokojována přednostně. „*Zvýhodněné postavení těchto pohledávek je odůvodněno zvýšením motivace kvalifikovaných osob poskytovat služby v oblasti oddlužení (viz však odstavec 4 komentovaného ustanovení). Pokud by totiž pohledávky neměly přednostní postavení, mohly by být v rámci insolvenčního řízení velmi pravděpodobně uspokojeny pouze poměrně.*“⁹⁸ Dle ust. § 203 odst. 1 InsZ musí být tato pohledávka uplatněna v insolvenčním řízení písemně, a to vůči osobě s dispozičními oprávněními. Touto osobou je zásadně dlužník. O uplatnění této pohledávky pak musí být vyrozuměn insolvenční správce prostřednictvím předepsaného formuláře. Využitím jazykového výkladu můžeme dojít k závěru, že odměnu lze uplatnit pouze v insolvenčním řízení, a tedy až po jeho zahájení. Komentářová literatura však nevylučuje možnost uhrazení odměny dlužníkem nebo třetí osobou ještě před zahájením insolvenčního řízení.⁹⁹

Přestože zákonodárce s dobrým úmyslem reguloval maximální výši odměny za sepis insolvenčního návrhu a návrhu na povolení oddlužení, není dle mého názoru způsob, jakým zákonodárce omezení provedl, vhodný. Od účinnosti akreditační novely uplynulo již šest let.

⁹⁵ ERBSOVÁ, Hana In: MORAVEC, Tomáš, a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*, § 389 str. 1387–1388.

⁹⁶ STRNAD, Zdeněk, ŽIŽLAVSKÝ, Michal, In: KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. § 390a. Dostupné z: aspi.cz.

⁹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017, obecná část, str. 97.

⁹⁸ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr, In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 390a.

⁹⁹ tamtéž, srov. ERBSOVÁ, Hana In: MORAVEC, Tomáš, a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*, § 390a str. 1384–1393 srov. STRNAD, Zdeněk, ŽIŽLAVSKÝ, Michal, In: KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. § 390a. Dostupné z: aspi.cz.

V průběhu těchto let došlo vlivem různých skutečností k výrazným ekonomickým pohybům. Nejvýraznější vliv má v současné době inflace, která je v této době stále dvouciferná. Stanovením pevné odměny v zákoně, která je v čase neměnná, však zákonodárce rezignoval na tyto skutečnosti a odměna je již zcela nedostačující a nereflexuje současný stav. Dalším selháním zákonodárce je dle mého názoru skutečnost, že se zvýšením odměny nepočítá ani plánovaná novela insolvenčního zákona, kterou dochází k transpozici evropské směrnice. Dalším selháním, a to především samotných sepisovatelů, je skutečnost, že navýšení odměny za sepis výše uvedených návrhů není ani předmětem rozsáhlejší diskuse.

Výsledkem tak může být neochota advokátů, notářů, exekutorů k poskytování služeb v oddlužení.

Způsob stanovení odměny za sepis insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení podrobím optikou advokátní praxe kritice, a to s ohledem na svoji praxi v advokátní kanceláři. Pokusím se navrhnout i řešení vedoucí ke stanovení odpovídající odměny.

V současné době je nejběžnějším způsobem odměňování advokáta tzv. hodinová odměna, která se v závislosti na lokalitě advokáta, specializaci, odbornosti, praxi aj. může běžně pohybovat v rozmezí od 1.500 Kč bez DPH do 3.000 Kč. Velké advokátní kanceláře zejména v Praze mohou mít hodinovou odměnu několikanásobně vyšší.¹⁰⁰

Z mé zkušenosti je příprava insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení poměrně dlouhým procesem, který běžně zabere 5 hodin a v mimořádně obtížných případech i 10 hodin, což je často situace fyzických osob podnikatelů. Většina dlužníků nemá o oddlužení žádné informace, a tak ani nevědí, jaké dokumenty potřebují. Za účelem podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení by měl advokát postupovat odborně tak, aby samotný návrh byl kvalitní a bez vad. V takovém případě by měl advokát provést několik úkonů, včetně přípravy podkladů, schůzky s dlužníkem, na které bude dlužník komplexně poučen o povinnostech v insolvenčním řízení a o samotném průběhu oddlužení. Vypracování samotného návrhu a podání k uplatnění odměny jako pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou. Všechny tyto úkony advokáta, pokud jsou provedeny řádně, naplní výše uvedených 5 hodin. Pokud tedy odměnu rozpočítáme na jednotlivé hodiny, dojdeme k závěru, že kvalifikované osobě bude náležet za 1 hodinu služeb

¹⁰⁰ LUDVÍK, Martin. Výše zákonné odměny za sepis insolvenčního návrhu z pohledu advokáta [online]. advokatnidenik.cz, 28. listopadu 2022 [cit. 16. srpna 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/11/28/vyse-zakonne-odmeny-za-sepis-insolvencniho-navrhu-z-pohledu-advokata/>.

spojených s vypracováním insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení částka ve výši 800 Kč bez DPH, což je v porovnání s běžnou hodinovou odměnou ve výrazném nepoměru. S nárůstem zejména časové a odborné náročnosti odměna klesá, což je zcela jednoznačně negativní jev, který sepisovatele nemotivuje k lepší práci. Takový jev by měl být vymýcen.¹⁰¹

Nalezení konsensu na řešení, kterým by došlo ke zvýšení odměny při současném zachování dostupnosti právních služeb v oblasti oddlužení, nebude jednoduché.

Jednou z možností by mohlo být úplné zrušení maximálního limitu odměny s tím, že odměna bude ponechána na smluvní volnosti stran. Takový krok je však dle mého v přímém rozporu s akreditační novelou a nepřinesl by žádný pokrok v této problematice.

Domnívám se, že by zákonodárce mohl využít podzákoné předpisy, které upravují odměňování advokátů, notářů a exekutorů. Takovými předpisy jsou advokátní tarif¹⁰², notářský tarif¹⁰³ a exekutorský tarif¹⁰⁴. Prvním problémem je však skutečnost, že odměňování v těchto jednotlivých předpisech je stanoveno odlišně a některé subjekty by mohly být neoprávněně zvýhodněny. V případě využití advokátního tarifu můžeme dospět k dalšímu problému, kterým je neaktuálnost samotné vyhlášky. Ta je kritizována jak advokáty, tak i Českou advokátní komorou. Advokátní tarif totiž nereflktuje v rámci mimosmluvní odměny současný stav s ohledem na skutečnost, že od roku 2006 nedošlo k valorizaci hodnot.¹⁰⁵ Odměna stanovená dle současných pravidel týkajících se mimosmluvního odměňování by nebyla dle mého názoru dostatečná a ani vhodná.

Preferovaný způsob řešení výše odměny sepisovatele návrhu by dle mého názoru měl spočívat v odstranění pevné částky z insolvenčního zákona. V insolvenčním zákoně by tak byla zachována pouze ta část, která by stanovila, že osobě podle ust. § 390 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, která sepsala a za dlužníka podala návrh na povolení oddlužení, anebo

¹⁰¹ JUDr. Veronika Dvořáková. Novinky v zahájení řízení o oddlužení a jejich praktické dopady na kvalifikované osoby – část II. [online]. Pravniprostor.cz, 7. září 2018 [cit. 16. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/novinky-v-zahajeni-rizeni-o-oddluzeni-a-jejich-prakticke-dopady-na-kvalifikovane-osoby-cast-ii>.

¹⁰² Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰³ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory ČR, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁴ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁵ VALOVÁ, Irena. Přehledně o novém tarifu: Odměny advokátů se zvýší i podle inflace soudců [online]. ceska-justice.cz, 4. května 2023 [cit. 16. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/05/prehledne-o-novem-tarifu-odmeny-advokatu-se-zvysi-i-podle-inflace-platu-soudcu/>.

také insolvenční návrh, náleží odměna. Výši odměny a způsob jejího výpočtu by bylo možné vymezit prováděcím podzákonným předpisem. V tomto prováděcím předpise by měl být nastaven takový způsob výpočtu odměny, který by reflektoval současný stav. Měla by tak dle mého názoru být stanovena určitá částka, která by však byla pravidelně valorizována s ohledem na výši inflace.

V této věci však shledávám i sociální přesah. Výraznějším zvýšením odměny za sepis návrhu a dalších služeb s tím spojených negativně postihujeme samotné dlužníky, když jim před samotným vstupem do insolvenčního řízení zvyšujeme zadlužení. Jedná se tak o negativní jev. Zákonodárce by tak měl provést poměrování mezi zvýšením odměny, které by reflektovalo současný stav a motivovalo sepisovatele k poskytování takových služeb, a zvyšováním zadlužení jednotlivých dlužníků v důsledku zvýšení odměny za sepis návrhu na povolení oddlužení. Po takto provedeném poměrování však může zákonodárce dospět k závěru, že cílem je umožnit většímu množství dlužníků vstup do oddlužení a tím pádem je zvýšení odměny sepisovatelům nepřipustné. Je tak i na samotných kvalifikovaných osobách, zejména na advokátech, aby posoudili, zda i s ohledem na nízkou odměnu budou tyto služby poskytovat. Širší optikou se však i poskytnutí takových služeb ve formě určité dobročinnosti může projevit velmi pozitivně, když tito dlužníci mohou již v průběhu insolvenčního řízení nebo po jeho skončení oslovit právě daného advokáta s jiným právním problémem.

Dalším pohledem by bylo nutné zkoumat, zda by potenciálním zvýšením odměny nedošlo i s ohledem na povinné zastoupení, k odepření přístupu dlužníků k soudu. Dle mého názoru by zvýšení odměny za sepis výše uvedených návrhu nemělo za následek odepření přístupu k soudu, jelikož právě současná právní úprava na tuto skutečnost dostatečně reaguje vytvořením tzv. akreditovaných osob, kterých je dostatek a zároveň se nachází skoro ve všech částech ČR, kdy svoje služby poskytují bez nároku na odměnu.

Odbornou veřejností je i přes určité problémy nastíněné výše, úprava regulující subjekty oprávněné sepsat a podat za dlužníky insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení, vnímána velmi pozitivně¹⁰⁶. Domnívám se tak, že došlo k naplnění cíle, který si zákonodárce stanovil, když došlo k narovnání trhu v oblasti služeb poskytovaných v souvislosti s oddlužením, posílení dohledu nad kvalifikovanými osobami a zvýšení kvality podávaných insolvenčních návrhů spojených s návrhy na povolení oddlužení.

¹⁰⁶ SEDLÁČKOVÁ, Veronika, FABIAN, Pavel. Odměna za sepis a zpracování návrhu na povolení oddlužení [online]. kn.cz, 18. února 2019 [cit. 16. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.kn.cz/odmena-za-sepis-a-zpracovani-navrhu-na-povoleni-oddluzeni/>.

4.2 Náležitosti insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení

Jak bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, nejčastějším způsobem vstupu dlužníka do oddlužení je situace, kdy samotný dlužník prostřednictvím kvalifikované osoby sepíše a podá insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. Pokud dlužník využije tento způsob, musí ve smyslu ust. § 390 odst. 1 InsZ podat návrh na povolení oddlužení společně s insolvenčním návrhem. S ohledem na vyšší četnost tohoto způsobu se bude tato práce věnovat primárně tomuto způsobu vstupu do oddlužení.

Insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení je možné považovat za právní úkon, jímž je činěno podání adresované insolvenčnímu soudu. Pro úplnost je však vhodné podotknout, že insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení představují dvě odlišná podání, pro která zákonodárce stanovil odlišné náležitosti.¹⁰⁷ Jako každé jiné podání musí i insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení splňovat určité zákonem stanovené náležitosti.

Důsledkem obligatorního spojení insolvenčního návrhu s návrhem na povolení oddlužení je nutné pro vymezení náležitostí takového podání vycházet jak z ust. § 391 insolvenčního zákona, které upravuje náležitosti návrhu na povolení oddlužení, tak i z obecných ustanovení insolvenčního zákona upravujících náležitosti insolvenčního návrhu. Kromě těchto náležitostí upravených insolvenčním zákonem musí insolvenční návrh i návrh na povolení oddlužení obsahovat náležitosti stanovené ust. § 42 odst. 4 OSŘ.

Návrh na povolení oddlužení lze podat dle ust. § 391 odst. 3 InsZ pouze na formuláři, jehož náležitosti stanoví prováděcí právní předpis.¹⁰⁸ Tento formulář je v souladu s ust. § 430b InsZ uveřejněn Ministerstvem spravedlnosti na internetové stránce www.justice.cz. Formulář obsahuje všechny náležitosti vyžadované zákonem i prováděcím předpisem. Zároveň je interaktivní a návodný, je tedy poměrně jednoduché jej vyplnit.

Insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení musí být adresován věcně a místně příslušnému insolvenčnímu soudu. V případě insolvenčního řízení rozhodují jako soudy prvního stupně krajské soudy.¹⁰⁹ Místní příslušnost insolvenčního soudu je stanovena ust. § 7b InsZ, dle kterého je místně příslušný soud, v jehož obvodu se nachází obecný soud dlužníka. Pro zjištění obecného soudu dlužníka musíme vycházet ze subsidiární úpravy v ust.

¹⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 29 NSCR 1/2008 (č. 88/2010 rozh. civ.).

¹⁰⁸ Vyhláška č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁹ Insolvenční zákon, § 7a písm. a).

§ 85 OSŘ. Pro stanovení obvodů krajských soudů využijeme přílohu č. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů. Dle mého názoru je nespornou výhodou samotného formuláře skutečnost, že v elektronické formě je vyloučena možnost vybrání věcně nepřislušného soudu. Nedostatky ve výběru věcně nepřislušného soudu jsou dle mého názoru taktéž eliminovány povinným zastoupením za účelem sepsání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení. Pokud by i přes výše uvedené mechanismy byl takový návrh podán věcně nepřislušnému soudu, a to okresnímu, musel by takový soud ve smyslu ust. § 104a odst. 2 OSŘ předložit danou věc svému nadřízenému vrchnímu soudu k rozhodnutí o příslušnosti. V případě podání insolvenčního návrhu u vrchního či Nejvyššího soudu ČR, musí každý z těchto soudů ve smyslu ust. § 104a odst. 3, 4 OSŘ rozhodnout, který soud je příslušný v prvním stupni.

V případě nedostatku místní příslušnosti musí soud dle ust. § 105 OSŘ vyslovit svoji nepřislušnost a po právní moci usnesení o nepřislušnosti věc postoupit jinému místně příslušnému soudu.

Po označení soudu musí dlužník v návrhu na povolení oddlužení specifikovat druh návrhu. Zde musí dlužník zaškrtnutím pole specifikovat, zda návrh na povolení oddlužení dlužník spojuje s insolvenčním návrhem, zda je podáván společný návrh manželů a zda má soud rozhodnout o úpadku nebo hrozícím úpadku. Dále musí být obsahem návrh dlužníka, jakým způsobem má být oddlužení řešeno, nebo sdělení, že takový návrh dlužník nevznáší.

V samotném návrhu nesmí chybět označení dlužníka a osob oprávněných za něj jednat.

Insolvenční navrhovatel dále musí v samotném insolvenčním návrhu spojeném s návrhem na povolení oddlužení popsat rozhodující skutečnosti osvědčující úpadek či hrozící úpadek dlužníka. Dlužník tak musí v samotném návrhu tvrdit splnění podmínek úpadku či hrozícího úpadku, tedy dlužník musí tvrdit existenci minimálně 2 věřitelů, jejichž pohledávky jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a dlužník není schopen tyto závazky plnit. Ve vztahu k hrozícímu úpadku pak musí dlužník tvrdit skutečnosti osvědčující hrozící úpadek. Za vyličení rozhodujících skutečností osvědčujících úpadek či hrozící úpadek však dle ustálené judikatury nelze považovat odkaz na listinný důkaz, který je přílohou.¹¹⁰ Naplnění povinnosti tvrdit však nebude ani naplněno pouhým konstatováním, „že dlužník je v úpadku, nebo mu úpadek hrozí, případně, že dlužník je insolventní, nebo že je v platební neschopnosti, anebo že je předlužen“¹¹¹.

¹¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. 29 NSČR 7/2008 (č. 91/2009 rozh. civ.).

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 29 NSČR 22/2009 (č. 26/2011 rozh. civ.).

Další obligatorní náležitostí je sdělení údajů o všech příjmech dlužníka za posledních 12 měsíců a o všech očekávaných příjmech dlužníka v následujících 12 měsících. „*Dlužno podotknout, že dlužník musí uvést objektivně očekávatelné příjmy, nikoli fiktivní či hypotetické budoucí příjmy, které nejsou ničím podloženy.*“¹¹² Tato podmínka se v tomto znění nachází v insolvenčním zákoně od účinnosti oddlužovací novely. Před účinností této novely musel insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení obsahovat údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky a údaje o očekávaných příjmech v následujících 5 letech.¹¹³ Takový vývoj právní úpravy shledávám jako správný. Dokládání dokumentů za předcházející 3 roky bylo dle mého názoru zcela nesmyslné, když tyto údaje v podstatě nic neprokazují, a to s ohledem na možné změny v zaměstnání či v příjmu jako takovém. Domnívám se, že by zákonodárce mohl částečně změnit i podmínku poskytnutí údajů o příjmech za posledních 12 měsíců, a zkrátit tuto dobu na 3 měsíce. Myslím si, že pro věřitele a insolvenční soud je důležitější posouzení očekávaných příjmů. Proto by se insolvenční soudy měly zaměřit spíše na posuzování možností dlužníka na zachování či spíše zvýšení příjmu do budoucna.

Další náležitostí stanovenou insolvenčním zákonem a vyhláškou InsPod je údaj o dlužníkem vyživovaných osobách s uvedením celkové výše výživného stanoveného soudem, podrobný popis okolností, z nichž lze usuzovat na výši hodnoty plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé¹¹⁴, a odůvodnění schopnosti dlužníka splnit podmínku uvedenou v § 395 odst. 1 písm. b). Dlužník by tak při stanovení výše hodnoty plnění, které obdrží nezajištění věřitelé, měl vycházet zejména z údajů o svém příjmu a z možnosti zpeněžení majetku. Přesto takto získaná informace bude spíše orientační.¹¹⁵

InsPod dále stanoví nad rámec zákona další náležitosti, které musí být uvedeny v samotném návrhu na povolení oddlužení. Dlužník tak musí v návrhu na povolení oddlužení poskytnout údaje o dřívějších insolvenčních řízeních.¹¹⁶ Dlužník je dále povinen uvést své známé věřitele, kteří mají sídlo, bydliště nebo obvyklé místo pobytu v jiném členském státě Evropské unie.

Fakultativní náležitostí insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení je návrh dlužníka dle ust. § 391 odst. 2 InsZ na stanovení jiné než zákonem určené

¹¹² SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr, In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 391.

¹¹³ ERBSOVÁ, Hana In: MORAVEC, Tomáš, a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*, § 391 str. 1396.

¹¹⁴ Vyhláška č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení, ve znění pozdějších předpisů, § 17 odst. 1 písm. g, h.

¹¹⁵ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr, In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 391.

¹¹⁶ Viz vyhláška č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení, ve znění pozdějších předpisů, § 17 odst. 1 písm. j.

splátky. Pokud dlužník využije tento návrh, musí v souladu s uvedeným ustanovením uvést výši navrhovaných měsíčních splátek nebo způsob jejich určení. Dále musí dlužník sdělit insolvenčnímu soudu důvody pro snížení splátek a důvody, které vedly k úpadku dlužníka.

Insolvenční zákon společně s InsPod dále požadují přiložení příloh, o kterých pojednává následující podkapitola.

Samotný formulář pak obsahuje prohlášení dlužníka, že údaje uvedené v návrhu na povolení oddlužení a v jeho přílohách jsou pravdivé.

Insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení musí dle ust. § 17 odst. 1 písm. p) InsPod obsahovat podpis osoby, která návrh podala. Pokud je návrh podáván akreditovanou osobou, která nemá zřízenou datovou schránku nebo pokud je samotný dlužník sám oprávněn sepsat a podat insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, přičemž takový dlužník nedisponuje datovou schránkou či uznávaným elektronickým podpisem, musí být takový návrh v zaslán v listinné podobě opatřené úředně ověřeným podpisem osoby, jež návrh podala¹¹⁷. Pokud je dlužník v řízení zastoupen na základě procesní plné moci nebo na základě zvláštní plné moci kvalifikovaným subjektem, je takový návrh podepsán právě touto osobou. Osoby, kterým se zřizuje datová schránka bez žádosti, zejména advokáti, insolvenční správci, PO zapsané v obchodním rejstříku, musí dle ust. § 80a odst. 1 činit veškerá podání včetně příloh v elektronické podobě do datové schránky soudu nebo v elektronické podobě zapsané uznávaným elektronickým podpisem.

Po podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení insolvenční soud tento návrh přezkoumává. Pro úplnost je však vhodné zmínit, že insolvenční soud bude s ohledem na odlišnosti podání postupovat jinak za situace, kdy je podáván pouze návrh na povolení oddlužení, a jinak v případě insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení.¹¹⁸ V případě spojení insolvenčního návrhu s návrhem na povolení oddlužení bude insolvenční soud nejprve posuzovat bezvadnost insolvenčního návrhu dle § 97 a násl. InsZ a až následně bude přezkoumávat návrh na povolení oddlužení.

V případě insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení může dojít k několika situacím. V případě nesplnění náležitostí insolvenčního návrhu dle ust. § 97 odst. 2–5 InsZ se k insolvenčnímu návrhu nepřihlíží, a insolvenční řízení tak není zahájeno.¹¹⁹ O tom rozhodne insolvenční soud usnesením. Takto bude postupováno zejména v situaci, kdy insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení nebude sepsán a podán osobou

¹¹⁷ Insolvenční zákon, § 97 odst. 2.

¹¹⁸ SPRINZ, Petr, CHÝTIL, Petr, In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 393.

¹¹⁹ Tamtéž.

dle ust. § 390a odst. 1 a 2 InsZ. Další zákonem předvídanou situací je odmítnutí insolvenčního návrhu dle § 128 a § 128a InsZ. Takový návrh bude odmítnut pro vady spočívající v absenci všech náležitostí, v nesrozumitelnosti a neurčitosti, pokud pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení. Dalším důvodem pro odmítnutí je zjevná bezdůvodnost. Pokud k insolvenčnímu návrhu nejsou připojeny všechny zákonem požadované přílohy, nebo tyto přílohy neobsahují všechny náležitosti, insolvenční soud nejdříve dle § 128 odst. 2 InsZ vyzve navrhovatele a popřípadě i osobu dle § 390a odst. 1 InsZ k doplnění návrhu v maximální lhůtě 7 dnů. V případě nedoplnění insolvenčního návrhu bude takový návrh odmítnut. Až v případě bezvadnosti insolvenčního návrhu může insolvenční soud přistoupit ke zkoumání návrhu na povolení oddlužení.

V případě, že insolvenční soud zjistí, že návrh na povolení oddlužení nebyl učiněn na předepsaném formuláři, ve stanoveném formátu nebo stanoveným způsobem a neobsahuje-li všechny náležitosti nebo je-li nesrozumitelný anebo neurčitý, vyzve insolvenční soud usnesením dlužníka a popřípadě osobu dle § 390a odst. 1 InsZ k opravě či doplnění návrhu v maximální lhůtě 7 dnů. Stanovením takto krátké lhůty nedává zákonodárce výrazný prostor pro nápravu. Domnívám se však, že takto nastavená právní úprava je legitimní, přičemž jedním z cílů má být motivace sepisovatelů k důkladné a kvalitní práci, díky níž budou návrhy bez vad. Součástí usnesení je poučení o způsobu opravy či doplnění. V případě nedoplnění či neopravení návrhu na povolení oddlužení bude takový návrh odmítnut, pokud v řízení nelze pro takový nedostatek pokračovat.

4.3 Přílohy insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení

Další obligatorní náležitosti insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení jsou jeho přílohy. „*Funkce příloh spočívá zejména v doložení tvrzení uvedených v návrhu na povolení oddlužení.*“¹²⁰ Povinné přílohy jsou explicitně vyjmenovány v ust. § 104 a 392 InsZ, přičemž povinné přílohy návrhu na povolení oddlužení jsou dále rozvíjeny v ust. § 17 odst. 2 InsPod. Tento prováděcí předpis byl v minulosti odbornou veřejností kritizován, a to pro možný rozpor s čl. 79 odst. 3 Ústavy. InsPod tak ve znění účinném do 31. 12. 2020 vyžadoval nad rámec zákonné úpravy doložení některých příloh. Pokud již zákonodárce v insolvenčním zákoně vymezil explicitně povinné přílohy, neměla by prováděcím předpisem

¹²⁰ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr, In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 392.

být zakotvena povinnost doložení jiných příloh.¹²¹ V minulosti se tak jednalo o povinnost doložení výpisu z rejstříku trestů dlužníka, jeho zákonného zástupce nebo člena statutárního orgánu. I přes skutečnost, že povinnost spočívající v přiložení výpisu z rejstříku trestů byla odstraněna vyhláškou¹²², Ministerstvo spravedlnosti v oficiálních pokynech k návrhu na povolení oddlužení stále vyžaduje přiložení výpisu z rejstříku trestů.¹²³ Pokyny jsou sice určeny pro starší verzi návrhu na povolení oddlužení, přesto se mi jeví jako logické, aby neaktuální pokyny byly buď pravidelně aktualizovány, nebo zneprůstředněny.

V případě podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení musí být přiloženy přílohy vyžadované pro insolvenční návrh, tak i přílohy pro samotný návrh na povolení oddlužení.

Jednou z povinných příloh je seznam majetku. „*Dlužník má povinnost v seznamu majetku uvést všechny jím vlastněné věci, jež jsou obecně vnímané jako hodnotné ... dlužník nemusí v seznamu majetku naopak uvádět věci bezcenné či nepatrné čisté ceny*“.¹²⁴ V případě pochybností o tom, zda má být věc uvedena, či nikoliv, je však vhodné danou věc v seznamu uvést.¹²⁵ Opačně se k věci staví Nejvyšší soud, dle kterého „*dikce uvedeného ustanovení je jednoznačná v tom, že dlužník je povinen uvést v seznamu majetku veškerý svůj majetek. Hodnocení, zda jde o majetek zpeněžitelný v insolvenčním řízení, není na dlužníku*“¹²⁶. Pokud dlužník nevlastní žádný majetek, musí být tato skutečnost výslovně uvedena. Součástí seznamu majetku jsou i pohledávky, které musejí být specifikovány dle ust. § 104 odst. 2 InsZ.

Další povinnou přílohou dle obecných ustanovení insolvenčního zákona je seznam zaměstnanců, který v případě oddlužení má často formu konstatování, že dlužník žádné zaměstnance nemá.

Důležitou přílohou jsou listiny dokládající úpadek či hrozící úpadek dlužníka. Zásadně se bude jednat o takové listiny, které dokazují existenci minimálně 2 věřitelů, jejichž pohledávky jsou po dobu delší než 30 dnů po splatnosti a dlužník není schopen tyto závazky plnit. Ze strany dlužníka tak budou předkládány smlouvy, upomínky či jiná rozhodnutí orgánů veřejné moci.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Vyhláška č. 581/2020 Sb., kterou se mění vyhláška č. 191/2017 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

¹²³ Ministerstvo spravedlnosti. Pokyny k vyplnění elektronického formuláře návrhu na povolení oddlužení [online]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/common/stat.do?kodStranky=FORMULAR>.

¹²⁴ JIRMÁSEK, Tomáš In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 104.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2013, sp. zn. 29 NSCR 45/2010 (č. 86/2013 rozh. civ.).

Další významnou přílohou jsou listiny dokládající údaje o příjmech dlužníka za posledních 12 měsíců a o očekávaných příjmech v následujících 12 měsících. Dle ust. § 17 odst. 2 písm. c) InsPod je možné příjem za předcházejících 12 měsíců doložit zejména potvrzením o příjmech z pracovního poměru, kopií daňového přiznání či výpisem z účtu. Přes skutečnost, že současná právní úprava výslovně nezmiňuje povinnost doložit listiny dokládající údaje o očekávaných příjmech, je možné tuto povinnost dovodit z ust. § 17 odst. 2 písm. e) InsPod, dle kterého musí dlužník k návrhu připojit i listiny prokazující skutečnosti tvrzené v návrhu.¹²⁷ Tato skutečnost bude nejčastěji prokazována kopií pracovní smlouvy a mzdového výměru či rozhodnutím o přiznání důchodu.

Oddlužovací novelou byl upraven rozsah povinných příloh, když od účinnosti této novely je povinností přiložit čestné prohlášení dlužníka dle ust. § 392 odst. 1 písm. d) o tom, že byl při sepisu insolvenčního návrhu poučen o svých povinnostech v insolvenčním řízení. Dle důvodové zprávy je „význam tohoto poučení nutné vnímat rovněž v návaznosti na zrušení minimální požadované míry uspokojení nezajištěných věřitelů v insolvenčním řízení“¹²⁸. Takové čestné prohlášení je možné dle komentářové literatury považovat i za „psychologický apel na dlužníka“¹²⁹. Poučení o povinnostech dlužníka je pro sepisovatele návrhu velmi důležitým okamžikem. Sepisovatel by měl přiměřeně dlužníkovi veškeré povinnosti vysvětlit tak, aby jim dlužník skutečně porozuměl.

Nedílnou součástí insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení je v situaci, kdy je dlužník procesně zastoupen pro celé řízení nebo zastoupen pouze pro sepis a podání takového návrhu, plná moc. Pokud je tedy současně s návrhem na povolení oddlužení podáván i insolvenční návrh, musí ve smyslu ust. § 97 odst. 3 InsZ plná moc obsahovat úředně ověřený podpis dlužníka jakožto zmocnitele.¹³⁰ Pokud návrh podává osoba, které se bez žádosti zřizuje datová schránka, musí tato osoba dle ust. § 80a odst. 1 činit veškerá podání včetně příloh v elektronické podobě do datové schránky soudu nebo v elektronické podobě zapsané uznávaným elektronickým podpisem. Plná moc obsahující úředně ověřený podpis tak musí být převedena do elektronické podoby autorizovanou konverzí.¹³¹

¹²⁷ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr, In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 392.

¹²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019, zvláštní část, str. 31.

¹²⁹ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr, In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 392.

¹³⁰ ERBSOVÁ, Hana In: MORAVEC, Tomáš, a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*, § 390a str. 1386.

¹³¹ Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů, § 22 a násl.

Mezi další povinné přílohy můžeme zařadit přílohy specifikované v ust. § 17 odst. 2 písm. a), d), e), f) InsPod.

Specifikem společného insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení návrhu manželů je dle ust. § 394a odst. 2 InsZ povinnost přiložit prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechen jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení považován za majetek ve společném jmění manželů.

Přes snahu regulovat množství náležitostí a povinných příloh shledávám stále prostor ke zlepšení. Domnívám se, že by zákonodárce měl dle výše uvedeného zvážit zejména změnu v otázce doložení příjmů za předcházejících 12 měsíců. Z mé praxe bylo doložení příjmů za předcházejících 12 měsíců tím nejobtížnějším. Setkal jsem se s neochotou zaměstnavatelů, kteří dlužníkům tyto dokumenty nechtěly poskytnout nebo je poskytovaly s velkým prodlením, čímž docházelo k oddalování vstupu do oddlužení.

5. Účinky spojené s podáním insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, insolvenční řízení je v souladu s dispoziční zásadou řízení návrhové a sporné. Toto řízení tak lze v souladu s ustanovením § 97 odst. 1 InsZ zahájit pouze na návrh.

Ve smyslu ust. § 97 odst. 1 InsZ je insolvenční řízení zahájeno okamžikem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu.¹³² Návrhem podaným u věcně nepříslušného soudu insolvenční řízení zahájeno není.¹³³ Jedná se tedy o projev speciality vůči ust. § 82 odst. 1 OSŘ.¹³⁴

Takový návrh musí být bez těch vad, které by způsobily nepřihlížení k insolvenčnímu návrhu. V případě, kdy se k insolvenčnímu návrhu dle § 97 odst. 2–5 InsZ nepřihlíží, insolvenční soud vyrozumí usnesením insolvenčního navrhovatele a sepisovatele. V takovém případě insolvenční řízení zahájeno nebylo.

Insolvenční zákon spojuje se zahájením insolvenčního řízení některé automatické účinky, o kterých budu pojednávat níže. Název je však do jisté míry nepřesný. „*Přestože insolvenční řízení je zahájeno již dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu, tak účinky zahájení insolvenčního řízení (§ 109, 111) nastávají až okamžikem zveřejnění usnesení, kterým se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku (§ 109 odst. 4).*“¹³⁵

Těmi nejvýznamnějšími účinky, které jsou spojeny se zahájením insolvenčního řízení, jsou automatické moratorium a omezení dlužníka v nakládání s majetkovou podstatou.

5.1 Zveřejnění informace o zahájení insolvenčního řízení

S přihlédnutím k výše uvedenému však účinky zahájení insolvenčního řízení v souladu s ust. § 109 odst. 4 InsZ nastávají až okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku. Není tedy relevantní okamžik faktického zahájení insolvenčního řízení.

Insolvenční zákon stanoví poměrně přísná pravidla, kdy dle ust. § 101 odst. 1 se zahájení insolvenčního řízení oznámí vyhláškou, kterou insolvenční soud zveřejní do 2 hodin od dojití insolvenčního návrhu. Odlišná situace je v případě, kdy je podán insolvenční návrh spojený

¹³² KOZÁK, Jan In: KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 97 odst. 1.

¹³³ MORAVEC, Tomáš In: MORAVEC, Tomáš, a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*, § 97 str. 306.

¹³⁴ JIRMÁSEK, Tomáš In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 97.

¹³⁵ Tamtéž.

s návrhem na povolení oddlužení. V takovém případě dle ust. § 101 odst. 2 InsZ činí lhůta ke zveřejnění 3 pracovní dny.

Zatímco insolvenční zákon ve výše uvedeném ustanovení upravuje formu oznámení o zahájení insolvenčního řízení tak, že zahájení řízení oznámí soud vyhláškou, Jirmásek má za to, že takový postup je nesprávný. S odkazem na důvodovou zprávu se domnívá, že insolvenční soud by měl oznámit zahájení insolvenčního řízení usnesením, které zveřejní vyhláškou. Dle Jirmásky tak došlo k nepochopení pojmu vyhlášky, kdy tento pojem by měl vystihovat spíše způsob zveřejnění rozhodnutí než samotnou formu.¹³⁶ Pokud budeme vycházet ze systematiky insolvenčního zákona, ten v ust. § 71 a násl. InsZ hovoří o doručování vyhláškou. Tato ustanovení tak dle mého názoru podporují názor Jirmásky, dle kterého je oznámení vyhláškou spíše způsob zveřejnění než samotná forma.¹³⁷ Praxe insolvenčních soudů však zastává názor opačný.

Zákonná úprava důsledně vymezuje obligatorní náležitosti tohoto oznámení. Dle ust. § 101 odst. 1 musí vyhláška obsahovat označení insolvenčního soudu, označení insolvenčního navrhovatele, označení dlužníka, přesný údaj o okamžiku jejího zveřejnění v insolvenčním rejstříku, jméno a příjmení osoby, která vyhlášku vydala, den vydání a spisovou značku. Fakultativně může být ve vyhlášce obsažena výzva věřitelům k podání přihlášek.¹³⁸

Oznámení o zahájení insolvenčního řízení se doručuje vyhláškou, čímž rozumíme zveřejnění písemnosti v insolvenčním rejstříku.¹³⁹ Samostatně se pak doručuje účastníkům insolvenčního řízení.¹⁴⁰

Cílem ustanovení upravujícího oznámení o zahájení insolvenčního řízení je naplnění transparentnosti insolvenčního řízení¹⁴¹ a zajištění informovanosti osob.¹⁴²

Veřejné zveřejnění informace o zahájení insolvenčního řízení může mít však dle několika autorů i negativní vlastnosti. Dle T. Jacksona „*je ze všech nákladů insolvenčního řízení tím největším nákladem právě zveřejnění informace o tom, že insolvenční řízení bylo zahájeno*“¹⁴³. Je tak dán signál veřejnosti, že se dlužník nachází ve špatné finanční situaci.¹⁴⁴

¹³⁶ JIRMÁSEK, Tomáš In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 97.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ MORAVEC, Tomáš In: MORAVEC, Tomáš, a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*, § 101 str. 330.

¹³⁹ Insolvenční zákon, § 71 odst. 1.

¹⁴⁰ Insolvenční zákon, § 101 odst. 3.

¹⁴¹ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, str. 261.

¹⁴² JIRMÁSEK, Tomáš In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 97.

¹⁴³ JACKSON, Thomas H. *The logic and limits of bankruptcy law*, str. 203.

¹⁴⁴ Tamtéž.

Jedná se tak o určitý zásah do soukromí dlužníka, přičemž tento zásah do práv dlužníka shledávám jako legitimní.

5.2 Automatické moratorium

Jedním z nejdůležitějších automatických účinků je automatické moratorium.

Insolvenční řízení je velmi specifické svojí povahou. Můžeme jej definovat jako „*nástroj kolektivního vymáhání dluhů*“¹⁴⁵. S ohledem na kolektivní povahu řízení byl zákonodárce povinen zapracovat prvky automatického moratoria do insolvenčního zákona. V současné době je koncept automatického moratoria vymezen v ust. § 109 InsZ.

Slovy zákonodárce můžeme automatické moratorium definovat jako proces „*suspendování procesních práv individuálního uspokojení pohledávek věřitelů a jeho nahrazení kolektivním procesem uspokojení pohledávek věřitelů v rámci insolvenčního řízení*“¹⁴⁶. Obdobně pak hovoří Tabb a Brubaker, podle nichž je automatické moratorium „*klíčovým stavebním kamenem insolvenčního systému...*, v kostce slouží automatické moratorium jako časové přerušení, které udržuje status quo, dokud nebude možné vyřešit záležitosti dlužníka pod dohledem insolvenčního soudu“¹⁴⁷.

Shrnutím můžeme dojít k závěru, že automatické moratorium má dva cíle. Prvním je ochrana dlužníkovy majetku před devalvací hodnoty způsobené vlivem individuálního výkonu práv ze strany věřitelů. Druhým je zachování pravidla spočívajícího v poměrném uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů.¹⁴⁸ Pro dlužníka tak nastává čas „klidu“.

Pokud jde o rozsah působnosti automatického moratoria v českém kontextu, omezuje ust. § 109 InsZ věřitele v několika ohledech. Primárně je omezena schopnost věřitelů vymáhat pohledávky mimo rámec insolvenčního řízení. Dále je omezena možnost provedení výkonu rozhodnutí či exekuce a v neposlední řadě je omezeno právo na realizaci existujícího a nabytí nového zajištění.¹⁴⁹

Mimoinsolvenčním uplatněním pohledávky dochází zásadně k porušení automatického moratoria, v jehož důsledku je dána existence překážky podmínek civilního řízení dle ust. § 103

¹⁴⁵ JACKSON, Thomas H. *The logic and limits of bankruptcy law*, str. 7.

¹⁴⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., obecná část, str. 56.

¹⁴⁷ TABB, Charles J., BRUBAKER, Ralph. *Bankruptcy law: principles, policies, and practice*, str. 193.

¹⁴⁸ BAIRD, Douglas G. *Elements of bankruptcy*, str. 195.

¹⁴⁹ SPRINZ, Petr. Palebná síla automatického moratoria v insolvenčním řízení – obecné poznámky a zákaz mimoinsolvenčního uplatnění pohledávek. Právní rozhledy [beck-online.cz], 2019, č. 2 [cit. 25. srpna 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

OSŘ. Dokud nebude postaveno najisto, že bude insolvenčním soudem pravomocně rozhodnuto o úpadku dlužníka, musí obecný soud v nalézacím řízení „ponechat řízení o žalobě v klidu (nečinit žádné procesní úkony, případně řízení přerušit)“¹⁵⁰. Rozhodnutím insolvenčního soudu o úpadku dlužníka a jeho zveřejněním v insolvenčním rejstříku dojde ex lege k přerušení nalézacích řízení.¹⁵¹ Po právní moci usnesení o úpadku dlužníka bude nalézací řízení stíženo existencí neodstranitelného nedostatku podmínek řízení a řízení bude zastaveno.¹⁵² Postup spočívající v zastavení řízení musela dříve dovést judikatura.¹⁵³ Účinností zákona č. 294/2013 Sb., kterým se mění insolvenční zákon, však došlo k vložení ustanovení § 141a, jež výslovně zakotvil povinnost soudů a jiných orgánů zastavit řízení v případě právní moci rozhodnutí o úpadku. K úkonům porušujícím automatické moratorium dle ust. § 109 odst. 1 písm. c) se ex offo nepřihlíží.¹⁵⁴

V obecné rovině jsou dány účinky automatického moratoria po celé insolvenční řízení až do jeho konce. V případě oddlužení pak automatické moratorium končí právní mocí rozhodnutím o splnění oddlužení.¹⁵⁵

5.3 Omezení dlužníkovy oprávnění nakládat s majetkovou podstatou

*„Základním cílem efektivního insolvenčního práva je ochrana hodnoty majetkové podstaty před snížením v důsledku jednání různých účastníků insolvenčního řízení ... Stranami, před nimiž je třeba majetkovou podstatu chránit nejvíce, jsou dlužník a jeho věřitelé.“*¹⁵⁶ Takto definuje UNCITRAL jeden ze základních cílů insolvenčního řízení. Zatímco ochranu majetkové podstaty před věřiteli poskytuje výše popsané automatické moratorium, ochranu majetkové podstaty před samotným dlužníkem zajišťuje ust. § 111 InsZ.

Dle ust. § 111 InsZ je dlužník „povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto

¹⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2012, sp. zn. 29 Cdo 3963/2011, (č. 70/2012 rozh. civ.).

¹⁵¹ Insolvenční zákon, § 140a odst. 1.

¹⁵² Insolvenční zákon, § 141a.

¹⁵³ Tamtéž srov. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. června 2011, sp. zn. 36 Co 13/2011, (č. 4/2012 rozh. civ.).

¹⁵⁴ SPRINZ, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 109.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ The United Nations Commission on International Trade Law. *Legislative Guide on Insolvency Law – 2004* [online]. Vídeň: United Nations publication, 2005. Dostupné z: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/05-80722_ebook.pdf, str. 83.

*majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení*¹⁵⁷. Účelem takového omezení je ochrana věřitelů před možným zkrácením.

Jak vyplývá ze samotného znění citovaného ustanovení, omezení dlužníkovy oprávnění nakládat s majetkovou podstatou je možné uplatnit nejdříve okamžikem zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení, přičemž toto omezení trvá až do pravomocného rozhodnutí o schválení oddlužení.¹⁵⁸

Předmětem tohoto omezení je nakládání s majetkovou podstatou, potažmo s majetkem, který by mohl do majetkové podstaty náležet. Pro pochopení tohoto institutu je vhodné nejdříve definovat majetkovou podstatu, již je pro účely insolvenčního zákona „*majetek určený k uspokojení dlužnických věřitelů*“¹⁵⁹. Zákonodárce následně v ust. § 206 InsZ dotváří tuto definici, když demonstrativním výčtem stanoví obsah majetkové podstaty. Je důležité zmínit, že insolvenční zákon odlišuje okamžik vzniku majetkové podstaty v případě dlužnického a věřitelského insolvenčního návrhu. Zatímco v případě dlužnického insolvenčního návrhu vzniká majetková podstata okamžikem, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, v případě věřitelského insolvenčního návrhu se majetková podstata konstituuje později, a to nejčastěji k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku¹⁶⁰. S ohledem na výše uvedené je příhodné, že účinná právní úprava vztahuje samotné omezení i na majetek, který může náležet do majetkové podstaty. Tímto nastavením tak dochází k vymazání rozdílu v otázce konstituování majetkové podstaty v případě dlužnického a věřitelského insolvenčního návrhu.¹⁶¹

V souladu s ust. § 111 odst. 1 InsZ je dlužníkovi zakázána dispozice s majetkem, pokud by mělo dojít k nikoli zanedbatelnému zmenšení. Jedná se o takovou dispozici, která má přímý negativní efekt na majetek dlužníka, spočívající zejména ve snížení hodnoty. Výše uvedeným ustanovením je mimo jiné zakázána i taková dispozice, která nemusí mít negativní efekt, ale kterou dochází k podstatné změně ve skladbě, využití či určení majetku.¹⁶²

Pro zmírnění výše specifikovaného omezení přináší insolvenční zákon v ust. § 111 odst. 2 několik výjimek. K otázce výjimek dle ust. § 111 odst. 2 se vyjádřil Nejvyšší soud tak, že „*z ustanovení § 111 odst. 2 insolvenčního zákona plyne, že insolvenční zákon vymezil*

¹⁵⁷ Insolvenční zákon, § 111 odst. 1.

¹⁵⁸ SPRINZ, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 111.

¹⁵⁹ § 2 písm. e) insolvenčního zákona.

¹⁶⁰ SEDLÁČEK, Dušan In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 205.

¹⁶¹ SPRINZ, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon: komentář*, § 111.

¹⁶² Tamtéž.

dva okruhy pohledávek, které mohou být dlužníkem hrazeny po zahájení insolvenčního řízení: pohledávky, jejichž úhrada je nutná (ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování závodu v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí) a pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky jim na roveň postavené (věta druhá)“¹⁶³.

Důsledkem porušení omezení oprávnění nakládat s majetkovou podstatou ve smyslu ust. § 111 InsZ je neúčinnost takového právního jednání, kterým došlo k porušení daného omezení, ledaže si dlužník či věřitel vyžádal souhlas insolvenčního soudu. Účinností revizní novely však neúčinnost takového právního jednání nenastává automaticky, ale až rozhodnutím insolvenčního soudu v rámci incidenčního sporu iniciovaného odpůřčí žalobou insolvenčního správce.¹⁶⁴ Jak bylo uvedeno výše, je to pouze insolvenční správce v daném insolvenčním řízení, který může prostřednictvím odpůřčí žaloby odporovat právní úkon provedený v rozporu s ust. § 111 InsZ. Dle ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu je však podání odpůřčí žaloby pouze oprávněním, nikoliv povinností insolvenčního správce. Je tak pouze na insolvenčním správci, zda využije odpůřčí žalobu, jelikož v některých případech může být právní úkon provedený v rozporu s ust. § 111 odst. 1 InsZ ve výsledku výhodný.¹⁶⁵ Je však nutné, aby insolvenční správce postupoval při výkonu funkce svědomitě a s odbornou péčí tak, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře¹⁶⁶.

¹⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. 29 Cdo 68/2018.

¹⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sp. zn. 29 NSCR 67/2014 (č. 62/2017 rozh. civ.).

¹⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2849/2017.

¹⁶⁶ Insolvenční zákon, § 36 odst. 1.

6. Rozhodnutí o úpadku a o povolení oddlužení

Tato kapitola navazuje na část kapitoly č. 4.2, ve které autor pojednával o náležitostech insolvenčního návrhu a insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení, přičemž v dané kapitole byl nastíněn postup insolvenčního soudu, jenž přezkoumává tyto návrhy. V rámci posuzování insolvenčního návrhu či insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení je nutné rozlišovat situace, kdy insolvenční řízení bylo zahájeno na podkladě věřitelského insolvenčního návrhu či dlužnického insolvenčního návrhu.

S ohledem na výrazně vyšší četnost dlužnických insolvenčních návrhů se však tato kapitola bude věnovat postupu, kdy insolvenční soud rozhoduje o insolvenčním návrhu spojeném s návrhem na povolení oddlužení, který byl již z podstaty věci podán dlužníkem.

V případě insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení, který byl podán dlužníkem, insolvenční soud zásadně posuzuje oba návrhy samostatně, avšak ve vzájemné souvislosti, přičemž rozhodnutí o úpadku insolvenční soud spojí s rozhodnutím o povolení oddlužení.¹⁶⁷

Insolvenční soud nejprve posuzuje samotný insolvenční návrh. Pokud tedy nedojde k jeho účinnému zpětvzetí, zastavení řízení pro nedostatek podmínky, nebo pokud nebude insolvenčním soudem rozhodnuto o nepřihlížení či odmítnutí insolvenčního návrhu, dojde insolvenčním soudem k posouzení merita věci, tedy skutečnosti, zda se dlužník nachází v úpadku. Pokud však ve smyslu ust. § 143 odst. 1 InsZ nebudou splněny zákonem stanovené předpoklady pro vydání rozhodnutí o úpadku, insolvenční soud insolvenční návrh zamítne. Důvodem pro zamítnutí tak bude zejména skutečnost, že nedošlo k osvědčení úpadku dlužníka. A contrario je-li osvědčen či prokázán úpadek dlužníka, insolvenční soud rozhodne ve věci samé a v usnesení zjistí úpadek dlužníka. Jak bylo zmíněno výše, v případě insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení tak insolvenční soud učiní společně s rozhodnutím o povolení oddlužení.

Pokud ze strany dlužníka nedošlo k účinnému zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení, nebylo rozhodnuto o odmítnutí samotného návrhu, bude insolvenční soud posuzovat, zda nebyly dány důvody pro zamítnutí takového návrhu dle ust. § 395 InsZ. Důvodem pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení tak může být zejména skutečnost, že jím je sledován nepoctivý záměr, dále skutečnost, že dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný či nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností, jakož i skutečnost, že dlužníkovi

¹⁶⁷ Insolvenční zákon, § 148 odst. 3.

v posledních 10 letech před podáním návrhu bylo pravomocně přiznáno osvobození od pohledávek zahrnutých do oddlužení v neuspokojeném rozsahu. Dalším důvodem pro zamítnutí je zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení v době tří měsíců předcházejících podání takového návrhu, jakož i skutečnost, že v době 5 let před podáním insolvenčního návrhu byl návrh dlužníka na povolení oddlužení pravomocně zamítnut z důvodu nepoctivého záměru, nebo pokud z téhož důvodu nebylo oddlužení schváleno či pokud bylo oddlužení zrušeno. V určitých případech předvídaných ust. § 396 InsZ může být následkem zpětvzetí, odmítnutí či zamítnutí návrhu na povolení oddlužení rozhodnutí o konkurzu. Proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení se může dlužník bránit odvoláním.

Pokud nedošlo k účinnému zpětvzetí, či pokud nebyly dány důvody pro odmítnutí či zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, insolvenční soud oddlužení usnesením povolí, přičemž tak zásadně učiní společně s rozhodnutím o úpadku.

V případě společného rozhodnutí o úpadku a o povolení oddlužení musí toto rozhodnutí splňovat veškeré náležitosti stanovené zákonem ve vztahu k oběma rozhodnutím. Takové rozhodnutí pak musí s ohledem na výše uvedené obsahovat zejména výrok, kterým se zjišťuje úpadek či hrozící úpadek, výrok, kterým se povoluje oddlužení, výrok, jímž se ustanovuje insolvenční správce, výrok obsahující výzvu věřitelům k přihlášení pohledávek a další náležitosti stanovené v ust. § 136 odst. 2.¹⁶⁸ Přínosem spojení rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o povolení oddlužení je jednoznačně možnost absence odůvodnění, a to za situace, kdy žádný z věřitelů neuplatnil stanovisko podle § 389 odst. 2 písm. a) a nebyly zde pochybnosti podle § 397 odst. 1.

Takové rozhodnutí se mimo zveřejnění v insolvenčním rejstříku doručuje dlužníkovi a insolvenčnímu správci do vlastních rukou.

Tuto fázi lze považovat za určitý předběžný přezkum prováděný insolvenčním soudem, jelikož v této fázi řízení insolvenční soud vychází primárně z tvrzení samotného dlužníka. V případě určitých pochybností by však měl insolvenční soud s ohledem na zásadu rychlosti oddlužení povolit a až v případě naplnění pochybností případně rozhodnout o neschválení oddlužení.

¹⁶⁸ HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, str. 97–102. Dostupné z: beck-online.cz.

7. Novela oddlužení a úvahy de lege ferenda

V současné době se nachází v legislativním procesu návrh novely insolvenčního zákona, kterou dochází k transpozici předpisů Evropské unie.¹⁶⁹ Tento návrh se v legislativním procesu objevil již po druhé. Poprvé byl předložen Poslanecké sněmovně ČR v roce 2020 jako sněmovní tisk č. 1073/0¹⁷⁰. Tento návrh však nebyl dále projednáván a došlo k jeho přepracování. Dne 30. června 2023 předložila vláda ČR Poslanecké sněmovně ČR přepracovaný návrh novely insolvenčního zákona. Poměrně kontroverzní je skutečnost, že Česká republika nestihla v limitu stanoveném směrnicí o restrukturalizaci a insolvenční, který byl České republice prodloužen, tuto směrnici transponovat. Z tohoto důvodu byla České republice zaslána Evropskou komisí výzva dle čl. 258 Smlouvy o fungování EU¹⁷¹, čímž bylo vůči ČR zahájeno řízení o neprovedení směrnice o restrukturalizaci a insolvenční.¹⁷²

Směrnice o restrukturalizaci a insolvenční přináší zejména pro oddlužení výrazné změny. Klíčovým je čl. 21 směrnice, který stanoví členským státům povinnost ke zkrácení oddlužení na 3 roky. Často opomíjenou je však skutečnost, že směrnice stanoví členským státům povinnosti pouze ve vztahu k oddlužení fyzických osob podnikatelů. Zákonodárce přesto novelu vztahuje i na spotřebitele a sjednocuje tak právní úpravu oddlužení pro spotřebitele a podnikatele. Toto sjednocení však není dle B. Havla vhodné, jelikož zákonodárce zcela pomíjí odlišné postavení těchto osob, kdy zejména podnikatelé mají odlišnou motivaci a jiná rizika¹⁷³. Dochází tak k tzv. gold-platingu, tedy situaci, kdy členský stát implementuje směrnici nad její rámec.

Dle důvodové zprávy je kromě implementace směrnice dalším cílem zefektivnění a zjednodušení řízení o oddlužení a posílení dohledu nad plněním povinností dlužníka.¹⁷⁴ Tato novela je napříč odbornou veřejností již dlouhodobě hojně diskutována.

¹⁶⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2019/1023 ze dne 20. června 2019 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční).

¹⁷⁰ Sněmovní tisk č. 1073/0, Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷¹ Řízení č. R (2022)0344.

¹⁷² HAINZ, Filip. Vláda schválila změnu pravidel pro oddlužení [online]. *pravni prostor.cz*, 3. srpna 2023 [cit. 17. září 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/procesni-pravo/vlada-schvalila-zmenu-pravidel-pro-oddluzeni>.

¹⁷³ HAVEL, Bohumil In: Ústav státu a práva Akademie věd ČR. *Role oddlužení v insolvenčním právu v kontextu současných problémů ČR, odborná konference*. 2023. dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Qqayo7Uza6s&t=5966s>, 19:00 min.

¹⁷⁴ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, obecná část, str. 21.

Přestože může mít novela výrazný přínos pro dlužníky, nelze přehlížet potenciální ohrožení práv věřitelů souvisejících s vymožením pohledávek.

V souvislosti s obsahem samotné novely dochází k poměrně častým a vyhroceným diskusím dvou stran. Na jedné straně jsou převážně odpůrci zkrácení oddlužení a na druhé straně příznivci jeho zkrácení. Výrazným odpůrcem novely zkracující plošně oddlužení je ČAK¹⁷⁵.

Nelze však opominout skutečnost, že každá novelizace insolvenčního zákona či exekučního řádu je velmi hojně diskutována. Přesto je otázka úprav insolvencí a exekucí velmi často spíše otázkou politickou než odbornou. Dle B. Havla je tak „*rozhodnutí o plošném zkrácení doby oddlužení čistě politická záležitost, protože odborná grémia byla proti tomu. Je třeba se ptát, jestli je korektní, aby o otázce, která může mít masivní důsledky pro vlastnické právo soukromých osob, rozhodovala politika. Já osobně si myslím, že ne*“¹⁷⁶. Domnívám se, že politické strany opakovaně využívají úpravy insolvenčního či exekučního práva k rozšíření voličské základny. Při změnách v těchto právních odvětvích by však s ohledem na potenciální dopady měla mít hlavní slovo odborná veřejnost, nikoliv politická uskupení.

V rámci odborných diskusí dochází k významným rozporům již při posuzování otázky, zda oddlužení funguje dobře a zda je nutné oddlužení upravit. Na jedné straně odborníci hovoří o dobře fungujícím oddlužení¹⁷⁷, na druhé straně jsou subjekty hovořící o nefungujícím oddlužení. Ani jedna strana však dle mého názoru nehodnotí funkčnost oddlužení zcela objektivně. RUBIKON Centrum, Institut prevence a řešení předlužení a Člověk v tísní vyvozují závěry o nefunkčnosti oddlužení pouze s ohledem na nízký počet osob v oddlužení.¹⁷⁸ Takové posouzení je však dle mého názoru naprosto nevhodné, neboť nereflektuje výtěžnost. A contrario by oddlužení optikou těchto subjektů mělo být funkční až za situace, kdy se v oddlužení bude nacházet mnoho dlužníků. Tato úvaha je však nevhodná. Je nutné totiž vzít v potaz údaje o výtěžnosti oddlužení. Zatímco od přijetí insolvenčního zákona dosahovala průměrná výtěžnost až 56 %, podle propočtů InsolCentra může novelou dojít k poklesu až pod

¹⁷⁵ Česká advokátní komora se vyjádřila k novele insolvenčního zákona [online]. Advokatnidenik.cz [cit. 12. 12. 2021]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/01/12/cak-se-vyjadrila-k-novele-insolvenčního-zákona/>.

¹⁷⁶ HAVEL, Bohumil In: Ústav státu a práva Akademie věd ČR. *Role oddlužení v insolvenčním právu v kontextu současných problémů ČR, odborná konference*. 2023. dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Qqayo7Uza6s&t=5966s>, 1:39:00.

¹⁷⁷ ZADRAŽIL, Tomáš In: Ústav státu a práva Akademie věd ČR. *Role oddlužení v insolvenčním právu v kontextu současných problémů ČR, odborná konference*. 2023. dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Qqayo7Uza6s&t=5966s>, 37:43 min.

¹⁷⁸ RUBIKON Centrum, Institut prevence a řešení předlužení a Člověk v tísní. *Osmero nepravdivých tvrzení o novele oddlužení* [online]. clovektisni.cz, 27. února 2023 [cit. 11. září 2023]. Dostupné z: <https://www.clovektisni.cz/osmero-nepravdivych-tvrzeni-o-novele-oddluzeni-10083gp>.

10 %.¹⁷⁹ Až kombinací údajů o počtu osob v oddlužení a výtěžnosti můžeme dojít k závěru, zda je současná podoba oddlužení dobrá, či nikoliv. Taková data jsou však obtížně interpretovatelná. S ohledem na procentuální výtěžnost oddlužení je možné dojít k závěru, že oddlužení funguje dobře. S ohledem na množství osob v oddlužení však dojdeme k závěru, že dobře nefunguje. Je tak na zákonodárci, aby nastavil taková pravidla, která by motivovala dlužníky ke vstupu do oddlužení při současném zachování vysoké výtěžnosti. Tato novela však dle mého názoru na zajištění vysoké výtěžnosti rezignovala.

Tou nejvýraznější změnou, kterou přináší tato novela, je zkrácení oddlužení. Zkrácení doby trvání oddlužení o 2 roky bude pro dlužníky zcela bezesporu významným motivujícím prvkem. Na druhou stranu však musí zákonodárce vyvážit zkrácení oddlužení tak, aby nedocházelo ke snížení jeho výtěžnosti. Toho dosáhne zákonodárce tak, že nastaví přísnější pravidla v průběhu oddlužení, posílí dohled a nastaví povinnost adekvátního příjmu. Návrh novely před schválením vládou ČR obsahoval dvě varianty zkrácení oddlužení. Dle návrhu tak budou v oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty splněny předpoklady pro osvobození, pokud dlužník splatil nezajištěným věřitelům jejich pohledávky v plné výši nebo pokud po dobu 3 let od schválení oddlužení nebylo dlužníkovi oddlužení zrušeno a pokud dlužník plnil všechny podstatné povinnosti, přičemž je stále ponechána vyvratitelná domněnka, dle které se má za to, že tyto povinnosti dlužník plnil, jestliže dosáhl alespoň 30% míry uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů.¹⁸⁰ Druhá varianta naopak odstraňuje vyvratitelnou domněnku 30% míry uspokojení a zavádí novou vyvratitelnou domněnku, dle které se má za to, že dlužník splnil tyto povinnosti, jestliže dosáhl předpokládané míry uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů určené insolvenčním soudem v rozhodnutí o schválení oddlužení.¹⁸¹

Zvolení té nejhodnější varianty je však velmi obtížné a napříč odbornou veřejností nebyla dosud nalezena shoda. Domnívám se, že druhá varianta může být za určitých okolností výhodnější, avšak některé analýzy a členové odborné veřejnosti toto vyvracejí. Insolvenční soud by měl v souladu s návrhem novely již při schválení oddlužení stanovit předpokládanou míru uspokojení a průměrnou výši splátky, a to s ohledem na schopnosti a možnosti dlužníka.

¹⁷⁹ Insolcentrum. Vláda schválila plošné zkrácení doby oddlužení. Odborná veřejnost s rozhodnutím nesouhlasí – tisková zpráva [online]. Insolcentrum.cz, 26. června 2023. Dostupné z: <https://www.insolcentrum.cz/wp-content/uploads/2023/06/TK-Vlada-schvalila-plosne-zkraceni-doby-oddluzeni.pdf>.

¹⁸⁰ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění schváleném LRV, § 412a odst. 1 – varianta I.

¹⁸¹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění schváleném LRV, § 412a odst. 1 – varianta II.

Z tohoto důvodu považuji 30% vyvratitelnou domněnku za nadbytečnou, jelikož by soud měl pro účely posouzení podmínek pro osvobození vycházet primárně právě z předpokládané míry uspokojení obsažené v rozhodnutí o schválení oddlužení. Pokud tedy bude míra uspokojení stanovená v rozhodnutí o schválení oddlužení nastavená správně, bude dle mého názoru druhá varianta efektivnější.

Dle B. Havla by další možností mohlo být nastavení určitého duálního systému, kdy by bylo nastaveno soudní očekávání potenciálního uspokojení, jež by bylo individuálnější a zásadně vyšší a které by stálo současně vedle minimální zákonné hranice, jež by byla stanovena stávající domněnkou. Dle mého názoru podpořeného názorem B. Havla by bylo vhodné ponechat zákonnou 30% hranici jakožto určitou zákonnou jistotu minimálního uspokojení věřitelů, přičemž vedle toho by byla již na počátku stanovena soudní hranice očekávaného uspokojení, která by byla nastavena s přihlédnutím k potenciálním možnostem dlužníka, přičemž by daná hranice mohla být vyšší, což by se mohlo projevit i jako určitý motivační faktor pro dlužníky, kdy však nedosažení této soudní hranice nebude mít pro dlužníky negativní následky. Je dle mého názoru vhodné, aby v tomto nastavení byla s dosažením vyšší soudní hranice spojena pro dlužníka spíše výhoda než penalizace v případě nedosažení soudní hranice. Opačný postup spočívající v penalizování dlužníka při nesplnění vyšší soudně nastavené hranice by mohl dlužníky demotivovat ke vstupu do oddlužení. Problematický však může být odlišný postup jednotlivých insolvenčních soudů při stanovení míry uspokojení, kterým mohou být někteří dlužníci znevýhodněni.

Domnívám se, že nejvhodnější by byla kombinace všech přístupů, která však v současné právní úpravě již v určité formě existuje. V této kombinaci by tak předpokládaná míra uspokojení a průměrná výše splátky byly již v rozhodnutí o schválení oddlužení nastaveny tak, aby dlužník na konci oddlužení dosahoval minimálně 30% míry uspokojení. Nemusela by tak klesnout výtěžnost a dlužník by věděl hned od začátku, zda to zvládne, či nikoliv. Až v případě nesplnění předpokládané míry uspokojení pohledávek by bylo posuzováno to, zda dlužník skutečně plnil všechny své povinnosti. Taková úprava by byla více individuální, což však může zapříčinit vyšší vytížení soudů a tím pádem i potenciální zvýšení nákladů na zajištění personálních záležitostí insolvenčních soudů.

Pro správné nastavení je však nutné znát dopady novely. Ani odborná veřejnost však není ve shodě s následky plánované novely. Zatímco dle J. Veselé odstraněním 30% hranice uspokojení ve spojení se zkrácením oddlužení může dojít ke snížení výtěžnosti oddlužení

pod 10 %, což by bylo dle mého názoru nepřijatelné¹⁸², NERV předpokládá pokles výtěžnosti o 10 procentních bodů oproti současnému stavu¹⁸³. Rozdíl v závěrech tak bude jistě výsledkem odlišných metodik, přičemž reálná data získáme až se skončením prvních oddlužení s novým režimem.

Vláda ČR však rozhodla¹⁸⁴ o schválení návrhu zákona s využitím druhé varianty, tedy té varianty spočívající v odstranění 30% hranice. Z důvodové zprávy však vyplývá pravý záměr zákonodárce ve vztahu ke zrušení 30% hranice. Zatímco dle některých analýz dojde vlivem zrušení 30% hranice k výraznému poklesu výtěžnosti, cílem zákonodárce bylo především zajištění takového stavu, aby dlužník v případě dosažení 30% výtěžnosti nezastavil své úsilí směřující k uspokojení dluhu. „*Účelem navržené modifikace je umožnit insolvenčnímu soudu individuálně zhodnotit úsilí dlužníka s přihlédnutím ke všem okolnostem i v případech, kdy dlužník dosáhl vyššího než 30% uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů. Splatí-li dlužník za současné právní úpravy alespoň 30 % svých nezajištěných dluhů zahrnutých do oddlužení, insolvenční soud zpravidla nepřezkoumá, jaké úsilí dlužník vynaložil.*“¹⁸⁵ Takovýto postup je však dle mého názoru nevhodný. Pokud tedy dle J. Veselé odstraněním 30% hranice dojde ke snížení výtěžnosti, nemůže být odstranění této hranice odůvodněno obavou ze zastavení úsilí dlužníka po překročení 30% hranice. Současná právní úprava však řešení takové situace obsahuje. Nutno podotknout, že ust. § 412 a odst. 1) písm. c) InsZ obsahuje vyvratitelnou domněnku, kterou je možné z podstaty věci vyvrátit. Domnívám se tak, že by zákonodárce za účelem zajištění nesnížení výtěžnosti měl ponechat 30% hranici. Zároveň by však mělo dojít k takové úpravě, dle které budou insolvenční soudy povinny i v případě vyššího uspokojení posuzovat, zda dlužník vynaložil veškeré úsilí k uspokojení věřitelů, přičemž insolvenční soudy se bez dalšího nesmí spokojit s dosažením 30% hranice. Není totiž přípustná situace, kdy dlužník po dosažení 30% uspokojení přestane vyvíjet dostatečné úsilí.

Klíčovým prvkem však musí být dle mého názoru vyváženost právní úpravy oddlužení. Velmi trefně situaci posoudil Z. Strnad, když uvedl, že „*oddlužení je do určité míry jakousi „tichou dohodou“, společenskou smlouvou, citlivým konsensem mezi věřiteli a dlužníky.*

¹⁸² Insolcentrum. Vláda schválila plošné zkrácení doby oddlužení. Odborná veřejnost s rozhodnutím nesouhlasí – tisková zpráva [online]. Insolcentrum.cz, 26. června 2023. Dostupné z: <https://www.insolcentrum.cz/wp-content/uploads/2023/06/TK-Vlada-schvalila-plosne-zkraceni-doby-oddluzeni.pdf>.

¹⁸³ NERV. Redukce počtu lidí v předlužení a související šedé ekonomiky. [online] [cit. 28.2.2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Redukce-poctu-lidi-v-predluzeni-a-souvisejici-sede-ekonomiky.pdf>.

¹⁸⁴ Usnesení Vlády ČR ze dne 21. června 2023.

¹⁸⁵ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, zvláštní část, str. 62, 63.

*Jako takový byl dosud i věřiteli mlčky respektován, či lépe řečeno tolerován. Obávám se, že je nyní ohrožen přemírou snahy vychýlit tuto rovnováhu dál směrem k dlužníkům.*¹⁸⁶

Nelze se bez dalšího spokojit se zkrácením oddlužení o 2 roky, jelikož by došlo k výraznému poklesu výtěžnosti. Dopady poklesu výtěžnosti vždy ponесou zásadně jen věřitelé. Proto návrh novely reaguje zpřísněním povinností dlužníka v oddlužení. Návrh zákona tak rozvíjí ust. § 412 odst. 1 písm. a) InsZ a zavádí nová ustanovení. Dlužník je dle uvedeného ustanovení povinen vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě nezaměstnanosti usilovat o zaměstnání. Novela však výslovně zavádí povinnost usilovat o zaměstnání prostřednictvím krajské pobočky úřadu práce.¹⁸⁷ Tato povinnost je navázána na vyvratitelnou domněnku, dle které se má za to, že dlužník řádně neplní povinnost usilovat o získání příjmu, pokud v případě nezaměstnanosti nepožádá do 15 dnů o zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání, nebo pokud vezme žádost zpět či pokud byl vyřazen.¹⁸⁸ Jedná se tak dle mého názoru ke zpřísnění, které je však legitimní.

Dle novely bude klíčové posuzování, zda dlužník vynakládá veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, a zda vykonává přiměřenou výdělečnou činnost. Dle důvodové zprávy tak dlužník musí dosahovat tzv. adekvátního příjmu, který bude určen s ohledem na schopnosti, možnosti a majetkové poměry dlužníka¹⁸⁹, přičemž insolvenční soud bude brát v potaz i minimální a zaručenou mzdu. Tímto postupem by tak mělo dojít k eliminování případů, kdy dlužníci vstoupí do oddlužení s minimálním příjmem navýšeným pro účely oddlužení o prostředky poskytnuté na základě darovací smlouvy. Dlužníkův příjem tak bude podroben detailní kontrole. Bude se nově posuzovat i to, zda se dlužník nevzdal bez vážného důvodu výhodnějšího zaměstnání. Problematické může být samotné posuzování adekvátního příjmu. Tuto pravomoc ponecháváme na insolvenčních soudech, přičemž i v současné době postupují některé insolvenční soudy v některých otázkách odlišně. Úplné sjednocení postupu tak dle mého názoru nebude možné. Další problém spatřuji v samotných datech. Není dosud znám konkrétní postup a konkrétní data, ze kterých budou insolvenční soudy při posuzování příjmu vycházet. Jakým způsobem soudy budou například

¹⁸⁶ Česká justice. Oddlužení za tři roky povede k nulovému uspokojení věřitelů, varují odborníci [online]. ceska-justice.cz, 19. září 2022 [cit. 11. září 2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2022/09/oddluzeni-za-tri-roky-povede-k-nulovemu-uspokojeni-veritelu-varuji-odbornici/>.

¹⁸⁷ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění vládního návrhu zákona, § 412 odst. 1 písm. a).

¹⁸⁸ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění vládního návrhu zákona, § 412 odst. 4.

¹⁸⁹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, zvláštní část, str. 52.

posuzovat, zda se dlužník nevzdal výhodnějšího zaměstnání? Jaké zaměstnání je výhodnější? Na tyto otázky by však měl zákonodárce znát odpověď. Dle mého názoru je však nezná a postup posuzování příjmu bude nastaven až rozhodovací praxí, což zakládá určitý prvek nejistoty.

Dalším prvkem vyvažujícím úpravu oddlužení je možnost insolvenčního soudu prodloužit oddlužení, maximálně však v souhrnu o 12 měsíců, a to o počet měsíců, ve kterých dlužník neplnil své podstatné povinnosti.¹⁹⁰

Pokud tedy dojdeme ke společenskému koncensu v otázce zkrácení oddlužení na 3 roky, je vhodné, aby možnost tříletého byla dostupná pouze pro první oddlužení daného dlužníka. Tímto nastavením nebude dle mého názoru docházet ke zneužívání zkráceného oddlužení. Současný návrh novely na toto reaguje, když v případě podání návrhu na povolení oddlužení v době 20 let od osvobození, resp. splnění oddlužení, bude dlužník osvobozen ve smyslu ust. § 414 InsZ až po 5 letech trvání oddlužení.¹⁹¹

Nad rámec výše uvedeného je vhodné se zabývat i ústavněprávní rovinou plošného zkrácení oddlužení. V případě, kdy nastavení podmínek v průběhu oddlužení nebude dostatečně efektivní a vymahatelné, může dojít k masivnímu poklesu míry uspokojení věřitelů. Většina změn oddlužení provedených v ČR se dotkne věřitelů, a to často velmi negativně. Přesto zákonodárce stále rozvolňuje podmínky oddlužení. Je tak nutné posuzovat i situaci týkající se poklesu výtěžnosti. Domnívám se, že v případě průměrného poklesu výtěžnosti pod 10 % může být zasaženo do legitimního očekávání a práv věřitelů na vlastnictví dle čl. 11 LZPS. Takový jev je zcela jistě negativní.

Dle názorů odborné veřejnosti se předkladatelé návrhu novely nedostatečně vypořádali se zněním směrnice o restrukturalizaci a insolventci, jelikož současný návrh dostatečně nevyužívá veškerý potenciál dané směrnice. Domnívám se, že z obsahu návrhu novely vyplývá snaha více individualizovat přístup k jednotlivým dlužníkům. Je tak z mého pohledu a z pohledu členů části odborné veřejnosti překvapivé, když byla záměrně vynechána např. tzv. materiální testace, tedy zejména materiální posuzování vzniku zadlužení konkrétního dlužníka.¹⁹² Směrnice v čl. 23 odst. 1 a 2 dává členským zemím prostor k zavedení odchylek, které zamítají či omezují přístup do oddlužení, stanoví delší dobu oddlužení atd.

¹⁹⁰ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění vládního návrhu zákona, § 412b odst. 6.

¹⁹¹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění vládního návrhu zákona, § 412a odst. 3.

¹⁹² HAVEL, Bohumil In: Ústav státu a práva Akademie věd ČR. *Role oddlužení v insolvenčním právu v kontextu současných problémů ČR, odborná konference*. 2023. dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Qqayo7Uza6s&t=5966s>.

Přesto navrhovatel této úpravy tento postup do návrhu nezpracoval. Ne každý dluh je stejný. V některých případech se dlužník zadluží s minimální mírou vlastního zavinění. V některých případech je to tvrdé jednání věřitele a v některých případech je to i jednání dlužníka, který jednal ve vztahu k zadlužení hrubě nedbale, přestože věděl, jaké jsou následky.¹⁹³ Prostor k posuzování vzniku zadlužení, a to nad rámec posuzování nepoctivého záměru, tak i přes jeho potencionální přínos nebyl využit.

Samotný návrh novely insolvenčního zákona přichází v některých oblastech se změnami, které lze zcela objektivně považovat za zdařilé a které mohou významně podpořit proces oddlužení. Mezi takové změny můžeme zařadit zejména ta ustanovení podporující zvýšení dohledu nad dlužníkem, povinnost tzv. adekvátního příjmu aj. Na druhou stranu návrh obsahuje i takové části, jež dle mého názoru nejsou tolik vhodné. Problematické může být primárně zkrácení oddlužení. Je však nutné připomenout, že návrh novely se stále nachází v legislativním procesu a někteří poslanci se již nechali slyšet, že uplatní pozměňovací návrhy. Nelze tedy s naprostou přesností říct, zda návrh novely insolvenčního zákona ve znění schváleném vládou ČR projde Parlamentem ČR beze změn, či nikoliv. Některé zásahy zákonodárců však mohou přinést spíše více problémů než užitku. Z tohoto důvodu je nutné případné pozměňovací návrhy podrobit důkladné analýze a diskusi.

V samotném závěru je návrh novely nutným prostředkem k efektivnímu nastavení procesu oddlužení, bohužel však přichází v nesprávnou dobu, kdy současná právní úprava hmotného i procesního práva není na novelu oddlužení, a to i s ohledem na zájmy a sociální vývoj společnosti dostatečně připravena. Zákonodárce měl dle mého názoru přistoupit pouze na nutnou transpozici směrnice, přičemž data získaná z upraveného a zkráceného oddlužení podnikatelů mohl následně využít i pro úpravu oddlužení spotřebitelů. Přestože návrh novely oddlužení přináší pozitivní aspekty, je důležité si uvědomit, že každá změna v právním rámci může mít i nečekané důsledky. Je proto nezbytné neustále monitorovat a zhodnocovat dopady této novely v praxi.

¹⁹³ Tamtéž.

Závěr

Jedním z cílů této diplomové práce bylo podrobné přiblížení procesu vstupu dlužníků do oddlužení, jakož i přiblížení současné i budoucí úpravy insolvenčního práva a konkrétně oddlužení. Tato diplomová práce zároveň přináší podrobný a kritický rozbor současné i nadcházející právní úpravy insolvenčního práva v otázce oddlužení. Důraz byl v této diplomové práci kladen na posouzení efektivity samotného insolvenčního řízení a motivujících, či demotivujících faktorů ke vstupu do již zmíněného oddlužení, přičemž tento cíl práce reagoval na hypotézu diplomové práce stanovenou v samotném jejím úvodu. Podle ní je současná právní úprava vzhledem k dlužníkům uvažujících nad vstupem do oddlužení dostatečně efektivní a motivující.

Diplomová práce ve svém obsahu a v jednotlivých otázkách chronologicky kopírovala postup vstupu do oddlužení předvídaný insolvenčním zákonem.

První část diplomové práce byla zaměřena na otázku všeobecného zadlužení v České republice a na jednotlivé úvahy vyplývající z této otázky. Tato část přinesla klíčový kontext pro pochopení významu insolvenčního práva. Druhá část diplomové práce analyzovala insolvenční řízení jako takové.

Stěžejní část práce se již konkrétně věnovala obecné problematice oddlužení a jednotlivým problematickým aspektům týkajících se oddlužení z pohledu dlužníků. Tato část byla zaměřena na analýzu přípustnosti oddlužení, která byla podpořena komparací s insolvenční právní úpravou v USA a UK, a na analýzu motivujících a demotivujících faktorů při vstupu do oddlužení. Z obsahu diplomové práce pak vyplývá závěr o vyvrácení hypotézy diplomové práce, dle které je současná právní úprava vzhledem k dlužníkům uvažujících nad vstupem do oddlužení dostatečně efektivní a motivující. Otázka efektivity stávajícího oddlužení byla v diplomové práci posuzována primárně s ohledem na výtěžnost samotného oddlužení, přičemž sekundárně došlo i na analýzu efektivity samotného procesu oddlužení do rozhodnutí o povolení oddlužení. Otázka motivace dlužníků byla v diplomové práci důsledně analyzována. Současná právní úprava není pro dlužníky dostatečně motivující, což je viditelné s ohledem na klesající zájem dlužníků o vstup do oddlužení, kdy nejvyšší zájem byl zaznamenán vždy po větších novelizacích, při kterých došlo k úpravě oddlužení ve prospěch dlužníků. Na tuto skutečnost diplomová práce reaguje nutnou ochranou práv věřitelů, kdy celospolečenským zájmem by nemělo být umožnění oddlužení co největšímu počtu dlužníků při současné rezignaci na udržení vysoké výtěžnosti, nýbrž zájmem by mělo být nastavení vyváženého komplexního procesu oddlužení, který klade přiměřené požadavky

na dlužníky, a to při současném zachování vysoké výtěžnosti. Z provedených výzkumů však vyplývá větší množství bariér, které brání dlužníkům ve vstupu do oddlužení. Nejvýznamnějšími bariérami jsou nedostatečná informovanost o oddlužení, vysoká měsíční srážka, nutnost aktivní participace dlužníků v průběhu oddlužení atd. Autor v dané kapitole nastínil i způsoby odstranění zmíněných bariér.

V následujících částech diplomová práce analyzovala jednotlivé náležitosti insolvenčního návrhu a návrhu na povolení oddlužení při současném zkoumání účinků, které jsou spojené s podáním výše uvedených návrhů. V diplomové práci současně neabsentuje ani analýza samotného insolvenčního řízení, a to s ohledem na práva a povinnosti dlužníků, které jim vznikají a které musí pro zdárné splnění oddlužení dodržet.

Závěr diplomové práce sloužil k důkladné a kritické analýze vládního návrhu zákona, jímž dochází k transpozici směrnice o restrukturalizaci a insolvenční a který se v současné době nachází v legislativním procesu. Samotný návrh novely insolvenčního zákona přichází v některých oblastech se změnami, jež lze zcela objektivně považovat za zdařilé a jež mohou významně podpořit proces oddlužení. Mezi takové změny je možné zařadit zejména ustanovení podporující zvýšení dohledu nad dlužníkem, povinnost tzv. adekvátního příjmu aj. Na druhou stranu návrh obsahuje i takové části, které nejsou tolik vhodné. Jako problematické se primárně jeví zkrácení oddlužení, kdy v případě naplnění některých předpovědí může dojít k výraznému snížení výtěžnosti oddlužení, čímž by došlo k významnému ohrožení práv věřitelů na uspokojení svých pohledávek. Tato novela reaguje na celosvětový vývoj v oblasti oddlužení, avšak navrhovaná právní úprava pomíjí kulturní a ekonomická specifika České republiky a potažmo jejích občanů. V samotném závěru je návrh novely nutným prostředkem k efektivnímu nastavení procesu oddlužení, bohužel však přichází v nesprávnou dobu, kdy současná právní úprava hmotného i procesního práva není na novelu oddlužení i s ohledem na zájmy a sociální vývoj společnosti dostatečně připravena. Přestože návrh novely oddlužení přináší pozitivní aspekty, je důležité si uvědomit, že každá změna v právním rámci může mít i nečekané důsledky. Je proto nezbytné neustále monitorovat a zhodnocovat dopady této novely v praxi.

Oddlužení je pro společnost klíčovým právním institutem, který umožňuje poskytovat poctivým dlužníkům druhou šanci. S ohledem na nezpochybnitelnou důležitost je však nutné, aby právní úprava oddlužení byla efektivní, motivující a aby do obsahu a fungování oddlužení nebylo zasahováno příliš často a nesystematicky. Pro futuro je nutné, aby proces oddlužení a samotná právní úprava oddlužení byly koncipovány s důrazem na vyrovnanost právního

vztahu mezi dlužníky a věřiteli tak, aby nedocházelo k nepřiměřenému zvýhodňování jedné strany. Jen s tímto nastavením může být proces oddlužení úspěšný pro všechny.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- BAIRD, Douglas G. *Elements of bankruptcy*. 6. vydání. USA: Foundation Press, 2014, 299 s.
- FERRIELL, Jeffrey T., JANGER, Edward J. *Understanding Bankruptcy*. 3. vydání. USA: LexisNexis, 2013, 1004 s.
- HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Vybrané instituty insolvenčního zákona v rozhodnutích Nejvyššího soudu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 218 s.
- HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 311 s. Dostupné z: beck-online.cz.
- JACKSON, Thomas H. *The logic and limits of bankruptcy law*. Washington: BeardBooks, 2001, 287 s.
- RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 624 s.
- SMOLÍK, Petr. *Oddlužení v právním řádu ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 347 s. Dostupné z: beck-online.cz.
- TABB, Charles J., BRUBAKER, Ralph. *Bankruptcy law: principles, policies, and practice*. 2. vydání. USA: LexisNexis, 2006, 870 s.

Komentáře

- KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Dostupné z: aspi.cz.
- MORAVEC, Tomáš, a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 32–34. Dostupné z: beck-online.cz.
- SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: beck-online.cz.

Odborné články

- Česká advokátní komora. *Česká advokátní komora se vyjádřila k novele insolvenčního zákona* [online]. advokatnidenik.cz [cit. 12. 12. 2021]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/01/12/cak-se-vyjadrila-k-novele-insolvencniho-zakona/>.
- Česká justice. *Oddlužení za tři roky povede k nulovému uspokojení věřitelů, varují odborníci* [online]. ceska-justice.cz, 19. září 2022 [cit. 11. září 2023]. Dostupné z:

<https://www.ceska-justice.cz/2022/09/oddluzeni-za-tri-roky-povede-k-nulovemu-uspokojeni-veritelu-varuji-odbornici/>.

- GRUS, Zdeněk, CIDLINA, Václav. „Oddlužení podnikatele“ nejenom v rozhodovací praxi. *Právní rozhledy* [online databáze], 2013, č. 20, s. 704–707 [cit. 12. července 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- HAINZ, Filip. *Vláda schválila změnu pravidel pro oddlužení* [online]. *pravni prostor.cz*, 3. srpna 2023 [cit. 17. září 2023]. Dostupné z: <https://www.pравниprostor.cz/clanky/procesni-pravo/vlada-schvalila-zmenu-pravidel-pro-oddluzeni>.
- HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy* [online databáze], 2007, č. 2, str. 50 [cit. 30. března. 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- HAVLIŠOVÁ, Lucie. *Šestina dlužníků přijme dar, aby mohla vstoupit do oddlužení* [online]. 2021 [cit. 2022-07-11]. Dostupné z: <https://www.cesivpravu.cz/blog/sestina-dluzniku-prijme-dar-aby-mohla-vstoupit-do-oddluzeni>.
- JUDr. Veronika Dvořáková. *Novinky v zahájení řízení o oddlužení a jejich praktické dopady na kvalifikované osoby – část II.* [online]. *Pravni prostor.cz*, 7. září 2018 [cit. 16. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.pравниprostor.cz/clanky/procesni-pravo/novinky-v-zahajeni-rizeni-o-oddluzeni-a-jejich-prakticke-dopady-na-kvalifikovane-osoby-cast-ii>.
- KÖRNER, Pavel. *Největší bariéry vstupu o oddlužení: Zkušenosti z praxe* [online]. *ceska-justice.cz*, 14. prosince 2020 [cit. 15. července 2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/blog/nejvetsi-bariery-vstupu-do-oddluzeni-zkusenosti-z-praxe/>.
- LUDVÍK, Martin. *Výše zákonné odměny za sepis insolvenčního návrhu z pohledu advokáta* [online]. *advokatnidenik.cz*, 28. listopadu 2022 [cit. 16. srpna 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/11/28/vyse-zakonne-odmeny-za-sepis-insolvencniho-navrhu-z-pohledu-advokata/>.
- SEDLÁČKOVÁ, Veronika, FABIAN, Pavel. *Odměna za sepis a zpracování návrhu na povolení oddlužení* [online]. *kn.cz*, 18. února 2019 [cit. 16. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.kn.cz/odmena-za-sepis-a-zpracovani-navrhu-na-povoleni-oddluzeni/>.
- SPRINZ, Petr. *Palebná síla automatického moratoria v insolvenčním řízení – obecné poznámky a zákaz mimoinsolvenčního uplatnění pohledávek.* *Právní rozhledy* [beck-online.cz], 2019, č. 2 [cit. 25. srpna 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

- STRNAD, Zdeněk. *Bariéry vstupu do oddlužení po 1. 6. 2019* [online]. advokatnidenik.cz, 25. května 2019 [cit. 15. července 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/05/25/bariery-vstupu-do-oddluzeni-po-1-6-2019/>.
- VÁLOVÁ, Irena. *Přehledně o novém tarifu: Odměny advokátů se zvýší i podle inflace soudců* [online]. ceska-justice.cz, 4. května 2023 [cit. 16. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/05/prehledne-o-novem-tarifu-odmeny-advokatu-se-zvyssi-i-podle-inflace-platu-soudu/>.

Elektronické zdroje

- ČNB. *Celkové zadlužení domácností 2005–2022 (v mil. Kč). Česká národní banka: ARAD systém časových řad.* [online]. Česká národní banka, [cit. 20. března 2023]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG_VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1538&p_uka=1%2C2%2C3&p_strid=AAD&p_od=200512&p_do=202301&p_lang=CS&p_format=4&p_decsep=%2C.
- ČSSZ. *Začala červnová výplata důchodů po mimořádné valorizaci. Průměrný starobní důchod poprvé přesáhne 20 tisíc korun* [online]. cssz.cz, 2. června 2023 [cit. 15. července 2023]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/-/zacala-cervnova-vyplata-duchodu-po-mimoradne-valorizaci-prumerny-starobni-duchod-poprve-presahne-20-tisic-korun>.
- ČSÚ. *Inflace, spotřebitelské ceny* [online]. czso.cz, 10. března 2023 [cit. 20. března 2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/inflace_spotrebitelske_ceny.
- Exekutorská komora ČR. *Kalkulačka srážek ze mzdy* [online]. Dostupné z: https://www.ekcr.cz/?p=kalkulacka_1.
- INSOLCENTRUM s. r. o. *Vláda schválila plošné zkrácení doby oddlužení. Odborná veřejnost s rozhodnutím nesouhlasí. Shoduje se, že jde o čistě politické rozhodnutí – tisková zpráva 2023* [online]. Dostupné z: <https://www.insolcentrum.cz/wp-content/uploads/2023/06/TK-Vlada-schvalila-plosne-zkraceni-doby-oddluzeni.pdf>.
- INSOLCENTRUM s. r. o., *Mapa všech insolvencí ke dni 31. 12. 2022* [online], insolcentrum.cz, [cit. 15. července 2023]. Dostupné z: <https://www.insolcentrum.cz/mapa-insolvence-vse/>.
- INSTITUT PREVENCE A ŘEŠENÍ PŘEDLUŽENÍ. *Data o osobních bankrotech* [online]. institut-predluzeni.cz, [cit. 15. července 2023]. Dostupné z: <https://www.institut-predluzeni.cz/mapy-a-statistiky/osobni-bankroty/>.

- INSTITUT PREVENCE A ŘEŠENÍ PŘEDLUŽENÍ. *Exekuce v datech 2022* [online]. institut-predluzeni.cz, [cit. 20. března 2023]. Dostupné z: <https://www.institut-predluzeni.cz/mapy-a-statistiky/exekuce/>.
- Ministerstvo financí ČR. *Makroekonomická predikce České republiky – leden 2023* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2023/makroekonomicka-predikce-leden-2023-50123>.
- Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Kalkulátor splátek pro oddlužení plněním splátkového kalendáře* [online]. Dostupné z: <https://insolvency.justice.cz/kalkulator-splatek/>.
- Ministerstvo spravedlnosti. *Pokyny k vyplnění elektronického formuláře návrhu na povolení oddlužení* [online]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/common/stat.do?kodStranky=FORMULAR>.
- NERV. *Redukce počtu lidí v předlužení a související šedé ekonomiky*. [online] [cit. 28.2.2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Redukce-poctu-lidi-v-predluzeni-a-souvisejici-sede-ekonomiky.pdf>.
- OECD/INFE. *International Survey of Adult Financial Literacy - 2020* [online] Organization for Economic Co-operation and Development, 2020. Dostupné z: <https://www.oecd.org/financial/education/launchoftheoecdinfeGLOBALfinancialliteracyurveyreport.htm>.
- OTEVŘENÁ SPOLEČNOST, o. p. s. *Mapa exekucí 2022* [online]. mapaexekuci.cz, [cit. 15. července 2023]. Dostupné z: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>.
- PAQ Researche z. ú., *Faktory odrazující od vstupu do oddlužení – 2022* [online]. Dostupné z: <https://www.paqresearch.cz/post/faktory-odrazujici-od-vstupu-do-oddluzeni>.
- RUBIKON Centrum, Institut prevence a řešení předlužení a Člověk v tísni. *Osmero nepravdivých tvrzení o novele oddlužení* [online]. clovekvtsni.cz, 27. února 2023 [cit. 11. září 2023]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/osmero-nepravdivych-tvrzeni-o-novele-oddluzeni-10083gp>.
- The United Nations Commission on International Trade Law. *Legislative Guide on Insolvency Law – 2004* [online]. Vídeň: United Nations publication, 2005. Dostupné z: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/05-80722_ebook.pdf.

- Ústav státu a práva Akademie věd ČR. *Role oddlužení v insolvenčním právu v kontextu současných problémů ČR*, odborná konference. 2023. dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Qgayo7Uza6s&t=5966s>.
- Věstník České advokátní komory ze dne 28. listopadu 2012, č. 3/12, str. 80.

Právní předpisy a související dokumenty

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách).
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory ČR, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 191/2017 Sb., náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 581/2020 Sb., kterou se mění vyhláška č. 191/2017 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848, ze dne 20. května 2015. Úř. Vest. L 141, 5. června 2015.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES ze dne 4. dubna 2001, o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí. Úř. Vest. L 125, 5. května 2001.

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019, o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132.
- US Bankruptcy code.
- Insolvency Act 1986.
- Sněmovní tisk č. 1073/0, Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, zvláštní část, str. 52.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb.

Judikatura a insolvenční řízení

- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 06. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 44/02 (N 98/30 SbNU 417).
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. 29 NSČR 7/2008 (č. 91/2009 rozh. civ.).
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 04. 2009, sp. zn. 29 NSCR 3/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 29 NSCR 1/2008 (č. 88/2010 rozh. civ.).
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 29 NSČR 22/2009 (č. 26/2011 rozh. civ.).
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2013, sp. zn. 29 NSCR 45/2010 (č. 86/2013 rozh. civ.).
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 02. 2016, sp. zn. 29 NSCR 67/2014 (č. 62/2017 rozh. civ.).
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2849/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. listopadu 2020, sp. zn. 29 NSCR 63/2020.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2012, sp. zn. 29 Cdo 3963/2011, (č. 70/2012 rozh. civ.).

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. 29 Cdo 68/2018.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 01. 2011, sp. zn. 2 VSOL 381/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. srpna 2012, č. j. 3 VSPH 254/2012-A-18.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 10. 2014, sp. zn. 2 VSPH 1995/2014.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 09. 2015, sp. zn. 1 VSOL 918/2015.
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. června 2011, sp. zn. 36 Co 13/2011, (č. 4/2012 rozh. civ.).
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA, ve věci Local Loan CO. v. Hunt, 292 U. S. 234 (1934).
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA, ve věci Grogan vs. Garner, 498 U. S. 279 (1991).
- Insolvenční řízení u Městského soudu v Praze, sp. zn. MSPH 94 INS 26507/2020.

Abstrakt

Diplomová práce se ve svém obsahu věnuje procesu oddlužení z pohledu dlužníka, a to do rozhodnutí o povolení oddlužení. Tato diplomová práce zároveň přináší podrobný a kritický rozbor současné i nadcházející právní úpravy insolvenčního práva v otázce oddlužení. Důraz je v této diplomové práci kladen na posouzení efektivity samotného insolvenčního řízení a motivujících či demotivujících faktorů ke vstupu do již zmíněného oddlužení, kdy záměrem autora je zodpovězení otázky, zda současná právní úprava oddlužení je dostatečně efektivní a motivující.

Práce je rozdělena do sedmi kapitol. Pro diplomovou práci byla využita především právní úprava zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona ve znění pozdějších předpisů, podpořená zejména judikaturou, komentářovou literaturou, odbornými monografiemi či odbornými články.

Abstract

The master's thesis intricately examines the debt relief process with debtor's perspective, extending its purview to encompass the decision-making process regarding the authorization of debt relief. Concurrently, it conducts an exhaustive and critical analysis of the extant and forthcoming legal framework governing insolvency law, with a specific and exclusive focus on debt relief. The thesis underscores the critical importance of assessing the efficiency of the insolvency proceedings themselves, while scrutinizing the motivating and demotivating factors that impact a debtor's inclination towards pursuing the aforementioned debt relief. The primary objective of the author is to deliberate on the sufficiency of the current legal provisions for debt relief in terms of their effectiveness and incentivizing attributes.

The thesis is structured into seven chapters, with its foundational basis primarily grounded in the legal provisions stipulated within Act No. 182/2006 Coll., the Insolvency Act, as amended. It draws further support from established jurisprudential principles, authoritative commentary literature, specialized monographs, and scholarly articles.

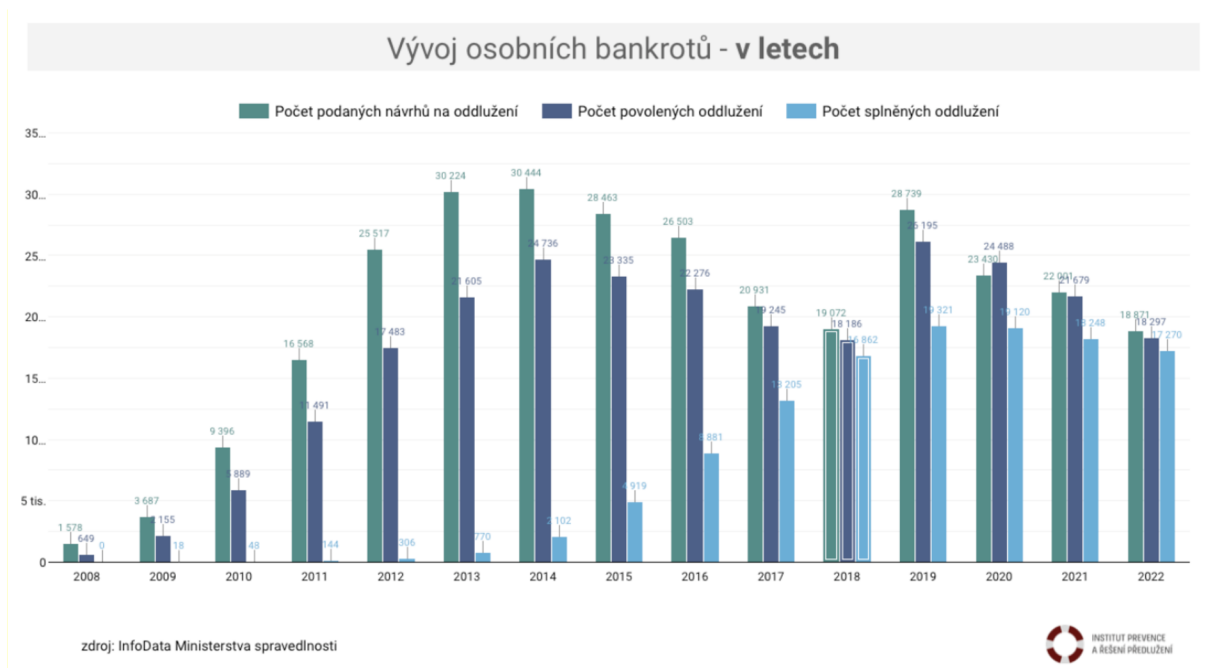
Klíčová slova

Úpadek, insolvenční řízení, oddlužení, dlužník, novelizace, insolvenční zákon, motivace dlužníků, insolvenční návrh, návrh na povolení oddlužení.

Key words

Bankruptcy, insolvency proceedings, debt relief, debtor, amendments, insolvency law, debtor's motivation, Insolvency petition, petition for authorisation of debt relief.

Přílohy



194

¹⁹⁴ INSTITUT PREVENCE A ŘEŠENÍ PŘEDLUŽENÍ. *Data o osobních bankrotech* [online]. institut-predluzeni.cz, [cit. 15. července 2023]. Dostupné z: <https://www.institut-predluzeni.cz/mapy-a-statistiky/osobni-bankroty/>.